Duhovna nauka Ivana od Križa

KARMEL

27877

DUHOVNA NAUKA SVETOGA IVANA OD KRIŽA

CRKVENOG NAUČITELJA

La Dottrina spirituale
di San Giovanni della Croce
Dottore della Chiesa
preveo
Otac Etienne de S. Marie, (od Svete Marije), OCD

Nihil obstat
Fribourg, 6. studenog 1979.
Jacques Richoz, vic. gen.

Imprimatur
Fribourg, 6. studenog 1979.

Pierre Mamie, biskup iz
Lausanne, Genève i Fribourga

S francuskog prevela
dr. Renata Rucner

Teološka lektura
dr. Jakov Mamić, OCD.

Korektura:
dr. Renata Rucner

Izdaje i odgovara: Provincijalat hrvatskih karmelićana
Zagreb, Česmičkoga 1
Tisak: RO »Zagrebačka tiskara«, Zagreb, Preradovićeva 21-23

© Provincijalat hrv. karmelićana

Duhovna nauka Ivana od Križa

ZAGREB, 1989.

PRIKAZ

Ovom knjižicom nastojali smo čitaocu pružiti dragocjeno blago, koje je za mnoge kršćane (možda za većinu!) do naših dana ostalo sakriveno. Radi se o *duhovnoj nauci svetoga Ivana od Križa.*

U njoj nalazimo najjasnije i najdublje tumačenje *evanđeoskog ideala* čije je ostvarenje u svakome od nas Isus tražio od svoga Oca prema onoj molitvi: »Oče, kao što si ti u meni i ja u tebi, tako neka i oni u nama budu jedno« (Iv 17,20). Ona je ujedno i *evanđeoski itinerar* (plan putovanja, putokaz) koji vodi ka ovome cilju. Stoga možemo njegovu nauku nazvati *»itinerarom duše za njezino sjedinjenje s Bogom«.*

Čitajući ove stranice, mnogi će od onih koji su, a da toga nisu svijesni, već krenuli ovim putem, moći bolje razumjeti razlog stanja kroz koja prolaze i kako se u njima trebaju vladati da bi proslijedili svoj hod prema cilju.

Drugi će ovdje po prvi puta otkriti pravi smisao svoga postojanja te otpočeti uspon mladenačkim oduševljenjem.

Nitko – osobito svjetovnjaci – neće se smjeti osjećati nesposobnim za duhovni rad tako mučan kakav zahtijeva progresivno i totalno uzdizanje svojih vlastitih sklonosti prema Bogu a možda i mijenjanje izvjesnih navika.

Ovima govorimo da neće trebati ništa mijenjati od svega što je dovde za njih volja Božja (sklonosti i brigu

za njihove obitelji, posao itd.). Jedino neka sve to u dnu svojih duša orijentiraju prema Bogu.

Neka se više ne plaše dužine puta koji imaju prevaliti, jer Bog može doista spaliti etape s obzirom na velikodušnost naše ljubavi. Doista to što nam opisuje sv. Ivan od Križa, »klasični« je put u koji se umeće više ili manje put svakoga od nas, no nitko ga ne prevaljuje na isti način i za isto vrijeme.

Ne trebamo se obeshrabriti više ni radi poodmakle dobi do koje smo stigli, jer Bog zove u sva doba dajući nam iz čiste dobrote jednaku nagradu – koja je naše sjedinjenje s njim – pače i onima koji su bili pozvani u posljednji sat. Neka s time u vezi čitaju prispodobu o »radnicima u vinogradu« u evanđelju sv. Mateja (20,1-6).

Naša duhovna slabost više nas ne treba sprečavati u postizavanju cilja, jer »ako je istina da duša traži Boga, još je istinitije da Bog traži dušu« (ŽP 3,28) i da će je podržavati u njenom hodu.

Posljednji savjet: da onaj koji se daje na takav pothvat neka ga ne čini bez vođe – što će reći bez svećenika – koji u tome ima iskustva kroz svoje znanje i svoju svetost.

Danas kao i uvijek, Crkva i ljudski rod trebaju prije svega svece.

Ne rađa se svet, niti se svetost improvizira, već se svet postaje time da puštamo Bogu da se malo po malo nastani u nama i da nas preobražava u sebe.

Neka Presveta Djevica, to remek-djelo Božje od svoga božanskog Sina postigne za nas ista »velika djela kakva je Svesilni učinio u njoj!« (Lk 1,49)

Don Angelo Albani
Don Massimo Astrua

TKO JE SVETI IVAN OD KRIŽA

Španjolska XVI. stoljeća, koju nije dotakla protestantska reforma, rasadnik je svetaca i učenjaka koji pripremaju novu eru za Crkvu.

Bog ih pronalazi među plemstvom i pukom, muževe i žene, koje upravlja u ljubavi prema bližnjima, u nauci, apostolatu, mistici.

Ivan od Križa imao je dar ostvarivanja svih ovih poziva u vremenu svoga kratkoga života i da tako postane svecem koji najbolje predstavlja svoju epohu. Bio je između ostalog najveći lirski pjesnik Kastilje.

Ivan od Yepesa, budući Ivan od Križa, rodio se 24. lipnja 1542. u Fontiverosu od oca plemića i majke pripadnice radničke sredine.

Svoje je djetinjstvo proveo u siromaštvu i oskudicama svake vrste, a svoju mladost u teškom radu kao bolničar kod bolesnika oboljelih od zaraznih bolesti.

Ivanovo je srce bilo veoma naklonjeno svojima, osobito majci, jedinom bratu koji je preživio, kao i svojim nećacima.

Nježno je ljubio Presvetu Djevicu, pa kada se morao odlučiti za Red u kojemu će postati svećenikom, njegova ga je želja za štovanjem Marije potakla da odabere Red Naše Gospe od Gòre Karmela.[1]

Otkako ga je sveta Terezija Avilska (starija od njega gotovo 30 godina) upoznala u Medini kao mladog svećenika, ostala je njime zadivljena: »Otac Ivan, govorila je, jedna je od najčišćih i najsvetijih duša koje Bog ima u svojoj Crkvi. Gospodin mu je udijelio

velika blaga nebeske mudrosti«.[2] Zbog njegova niskog stasa i njegovog velikog znanja zvala ga je »svojim malim Senekom«[3] a kada je postigla da on postane ispovjednikom njezinih sestara u Avili, predstavila im ga je riječima: »Dajem vam ispovjednika koji je svet!«[4]

Svećenički život Oca Ivana bio je pun kušnji i patnji. Bio je ogovaran, nepravedno utamničen, proganjan kao zločinac. Međutim Otac Ivan Evanđelista, koji je s njime živio kojih devet godina, rekao nam je »da je podnosio svoje muke i svoj zatvor s herojskom strpljivošću«. I dodaje »da je bio vrlo razborit, blag i dobar, da je bio umrtvljen i prijatnog izgleda«.[5]

Drugi svjedok koji ga je vrlo dobro poznavao, Otac Elizej od Mučenika, izvještava da je Otac Ivan »bio sabran i da je malo govorio: katkada se smješio, ali s mnogo suzdržljivosti«. Između ostaloga nas uvjerava »da je poznavao i uživao sjedinjenje s Bogom u visokom stupnju ... oni koji su s njime dolazili u dodir, postajali bi duhovniji, pobožniji i skloniji kreposti«.

Kada mu je Gospodin u zadnjim godinama njegova života podario ovo intimno sjedinjenje sa sobom, do kojega samo vrlo malo duša dolazi ovdje na zemlji, iskustvo o tome opisuje u knjizi »Živi plamen ljubavi«, ostavivši nam tako najljepše stranice koje su mogle izaći ispod pera bogoljubne duše.

Umro je 14. prosinca 1591. u samostanu u Ubédi, u dobi od samo 49 godina, nakon vrlo kratke, ali veoma bolne bolesti. Njegove su usne ljubile raspelo govoreći mu po posljednji puta na zemlji: »U tvoje ruke, Gospodine, predajem dušu svoju!«

Svetim ga je proglasio papa Benedikt XIII. 1726. godine, a crkvenim naučiteljem Pio XI. 1926.

Da bismo upoznali život našega Sveca, predlažemo djela Ivana od Križa na hrvatskom jeziku.[6]

Bilješke

[1] o. CRISÓGONO DE JESUS, OCD, Životopis svetog Ivana od Križa, Sarajevo 1974. str. 22

[2] isto, str. 36

[3] isto, str. 35

[4] isto, str. 53

[5] isto, str. 196

[6] Uspon na goru Karmel,
Tamna noć,
Duhovni spjev,
Živi plamen ljubavi
Kraći spisi
Sva ova djela preveo je fra Andrija Bonifačić, OFM, a izdale Klarise u nizu Symposion, Split.

— Obavještavamo čitaoca da će u Dodatku I., naći glavne pojmove iz psihologije potrebne za točno razumijevanje misli svetoga Ivana od Križa.

— Dodatak II. sadrži neke sugestije (preporuke) korisne kod čitanja Svečevih djela.

— Glavna djela sv. Ivana od Križa, odakle su uzeti citati, označena su slijedećim kraticama:

US	Uspon na goru Karmel
DS	Duhovni spjev
TN	Tamna noć
ŽP	Živi plamen ljubavi

Uz kratice navodimo ponajprije broj pasusa (dijela) knjige, pa broj poglavlja ili stiha. Tekstovi (citati) našega Sveca biti će otisnuti kurzivom.

I. Vjera nam otkriva stvarnost

Ono što prije svega karakterizira sv. Ivana od Križa je njegov *smisao za konkretno.*

Ideja, koju stanoviti ljudi imaju o misticima kao osobama koje žive daleko od stvarnih ljudskih problema, apsolutno je kriva.

Sv. Ivan od Križa, kao svi pravi mistici, živi u realnosti, a ne u utopiji. Čovjek zdravog razuma, ne uzdaje se, da bi upoznao stvarnost, u spoljašnost kao ni u ono što bi mogli reći filozofi, već se oslanja na ono svemoćno svjetlo i apsolutno sigurno a to je vjera u Riječ Božju.

Tako on u svjetlu vjere vidi dvije realnosti, jednu nasuprot druge:

— apsolutnu i vječnu realnost, izvor svake druge realnosti: *Boga,* i

— realnost zavisnu i vremenitu, ovisnu o Bogu čak u njenom postojanju: *stvorenja,* među kojima je čovjek.

II. Sudbina čovjeka: život sjedinjenja s Bogom

Kršćanski život

I opet je to vjera koja nam objavljuje da Bog i čovjek, ove dvije realnosti beskrajno udaljene jedna od druge, ne moraju po božanskom planu ostati odijeljene, jer je čovjek suštinski usmjeren prema sjedinjenju s Bogom.

Ovo sjedinjenje ostvareno je prvi puta u Osobi Božjega Sina koji je preuzeo ljudsku narav te uzeo ime Isus.

Isus je dakle *prototip* svakoga od nas. Od sve vječnosti Otac ga je *»predodredio da bude prvorođenac među mnogom braćom«* a *»nas je predodredio da budemo jednaki slici njegova Sina«*. (Rim 8, 29)

U ovoj predodređenosti nalazi se srce čitave teologije o čovjeku koji je, prema Božjem planu, smatran samo kao »živi otisak« Isusov.

Sinovski život

Onaj koji proizvodi našu preobrazbu u Isusa, Duh je Sveti. Poslan od Oca i Sina on dolazi u našu dušu upaliti Isusov život (Rim 8,29), preobražavajući nas u njega i tvoreći od nas *»sinove u Sinu«*. (DS 22)

»A da ste zbilja sinovi, dokaz je što Bog u vaša srca posla Duha svoga Sina koji viče: Abba, Oče!« (Gal 4,6)

»Ako smo djeca, onda smo i baštinici, baštinici Božji, a subaštinici Kristovi – ako zbilja trpimo s njim da s njim budemo i proslavljeni«. (Rim 8,17)

Trojstveni život

Osobno prisustvo Duha Svetoga, poradi bitnog sjedinjenja koje posjeduje božanska narav, doziva u nas također i druge dvije božanske Osobe koje su Otac i Sin, uprisutnjujući tako u našoj duši čitavo presveto Trojstvo, prema Isusovim riječima: *»K njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti«*. (Iv 14,23)

Otac, Sin i Duh Sveti žive dakle u nama svoj trojstveni život, a mi, preobraženi u Isusa, mi živimo u njima isti trinitarni život Boga.

Sveti Ivan od Križa strastveno se zauzima za našu *»preobrazbu u Presveto Trojstvo«* (DS 39,3) i on ju s punim pravom smatra temeljem čitave svoje duhovne nauke. Duša će ostvariti svoje vlastito sjedinjenje s Bogom ne izvana, već *unutar sebe same* i to ne po jednostavnoj Božjoj prisutnosti u njoj, već po istinskom sudjelovanju u Božjem životu.

»Zaista, govori nam on, *ne bi bilo prave i potpune preobrazbe (u Boga), ako se duša ne bi preobražavala u tri Osobe Presvetoga Trojstva na način jasan i očit«*. (DS 39,3)

I nastavlja: *»Nema razloga čuditi se što je duša sposobna za čin tako uzvišen jer, pretpostavivši da joj Bog daje tu milost da bude bogolika (deiformna) i sjedinjena s Presvetim Trojstvom u kojem ona postaje Bog po sudjelovanju, zašto da je nevjerojatno da živi u Presvetom Trojstvu, kao samo Presveto Trojstvo... da sudjelovanjem čini isto djelo koje čine Otac i Sin po naravi, koje je nadisanje Svetoga Duha«*. (DS 39,3-4)

Premda se ovo ne događa savršeno kao u drugom životu, ipak u ovom, kada se stigne u stanje savršenih, postizava se o tome neki predokus, ma da je ta stvar potpuno neiskaziva«. (DS 39,6)

Završava zaklinjući: »*O duše koje ste stvorene za ove veličine i koje ste na njih pozvane, što činite? Čime se zavaravate! Vaši su zahtjevi niskosti a vaša posjedovanja bijede. Zašto ostajete slijepe pred tako velikom svjetlosti i gluhe na tako glasne poklike?*« (DS 39,7)

Što se nas tiče, čini se da bi bilo dovoljno *vjerovati* uzvišenim istinama koje nam vjera objavljuje da bi se ozbiljno odlučili da »*prodamo sve što posjedujemo da bi kupili taj dragocjeni biser*« koji nam Isus nudi (Mt 13,46), a koji nije drugo nego sudjelovanje u trojstvenom životu Boga.

III. Rast Božjega života u nama

Udio čovjeka u intimnom životu Boga imat će svoje potpuno ispunjenje u nebeskoj slavi; on je već stvaran na zemlji, iako je u stanju rasta više ili manje uznapredovalog.

Život i živost

Dijete, od svoga rođenja, obavlja samo najelementarnije čine ljudskoga života. Plače, ako je gladno, smije se, ako je zadovoljno... Tek malo pomalo, s godinama koje nadolaze, razvija djelatnost svojstvenu čovjeku u vježbanju razuma i volje. Jednako je tako kod kršćanina. Premda od svoga krštenja učestvuje u božanskom životu, tek malo pomalo doći će do toga da u potpunosti djeluje ukoliko je Božji sin, zahvaljujući vježbanju u krepostima vjere, ufanja i ljubavi.

Zaista, u pobožanstvenjenom čovjeku događa se dvostruka promjena:

— *njegovo ulaženje u intimnost božanskog života,* ostvarena po prisutnosti Duha Svetoga u njegovoj duši koja otpočinje na krštenju i o kojoj smo već govorili, i

— *priopćavanje ovoga života u svim čovjekovim akcijama,* izvođeno preko bogoslovnih kreposti, koje neprestano raste, prema intenzitetu čovjekove suradnje.

Tri bogoslovne kreposti

Vjera, ufanje i ljubav tijesno su sjedinjene s božanskim životom te pobožanstvenjuju čovjekove djelatnosti uzdižući ih do savršenstva »Kristovih djelovanja«. Stoga su nazvane »bogoslovne« ili »*teološke*« kreposti.

Vjera nas osposobljuje za spoznavanje i prosuđivanje stvarnosti kao što ju spoznaje i prosuđuje Isus;

Ufanje upravlja sve naše želje onamo gdje nas Isus čeka, u slavu Očevu;

Ljubav nam daje ljubiti ono što Isus ljubi i kako ljubi sama sebe.

Drugim riječima, vjera nije ništa drugo nego li »Bog koji *misli* u nama«; ufanje je »Bog koji se *nada* u nama«; ljubav je »Bog koji *ljubi* u nama«.

Sv. Ivan od Križa polaže veliku važnost bogoslovnim krepostima, jer njihov rast povlači sa sobom porast božanskog života u nama, bilo u našem intimnom odnosu s Presvetim Trojstvom, bilo u njihovim izvanjskijim i vidljivijim manifestacijama.

Darovi Duha Svetoga

Vježbanje u bogoslovnim krepostima potpomognuto je darovima Duha Svetoga. Ovi nas čine *osjetljivima* i *poučljivima* za pomoć koju nam Bog nudi olakšavajući nam na taj način vježbanje u krepostima.

Naš Svetac hoće ipak da se duša osobito trsi oko vježbanja u krepostima, jer što će se više trsiti oko njih, to će joj više biti priopćavani darovi Duha Svetoga. (2 US 29,6)

IV. Udio čovjeka

Kao što smo kazali, otajstvo sjedinjenja s Bogom zbiva se u nama inicijativom Boga samoga, ali ono raste i postiže svoje savršenstvo samo *vježbajući se* u bogoslovnim krepostima što je jedini naš udio.

Prema sv. Ivanu od Križa, u bogoslovnim krepostima treba se vježbati u dva smjera koja se razvijaju usporedno *čišćenjem* i *molitvom*.

Čišćenje

Vjera, ufanje i ljubav pokazuju nam Boga kao *najveće Dobro*, beskrajno poželjno i beskrajno ljubezno. Tako nam i Isus zapovijeda:»*Ljubi Gospodina (Boga svoga) svim srcem svojim, svom pameti svojom, svom snagom svojom*«. (Mk 12,30)

Jao, ova ljubav sva za Boga u nama se suprotstavlja ljubavi za stvoreno, koje jer je sjetilno, snažno nas privlači k sebi.

Odatle opasnost (a iskustvo svakog dana to potvrđuje) da ljubimo stvorove neovisno od Boga kao dobra koja postoje sama po sebi, skrećući na njih dio one ljubavi koju bismo morali imati jedino za Boga.

Nered ne sastoji u tome što se ljube stvorenja (ova jer su djelo Božje, sva su dobra), već što ***ih ljubimo neovisno od Boga***, tražeći neposredno u njima našu

sreću. Stvorenja moramo ljubiti - kao što smo to prije rekli - samo »u Bogu«.

Da izbjegnemo taj nered, ovu sklonost (navezanost na) našega srca za stvorenja, neophodno je potrebno da se odupremo njihovoj privlačnosti koju vrše na nas. Točno u tome sastoji se čišćenje koje je *progresivno odvajanje od naše ljubavi za stvorene stvari.*

Doklegod čišćenje našega srca ne bude dovršeno, tj. doklegod će jedan pače najmanji dio naše volje ljubiti neki stvor na neuredan način (dakle neovisno o Bogu), naša će ljubav biti kao »okaljana«, »nečista« i zbog toga nedostojna da se okrene prema Bogu.

Doklegod je neka ptica, govori nam naš Svetac, vezana koncem za zemlju, neće moći poletjeti prema nebu, pače i ako je konac koji ju drži vrlo tanak (1 US 11,4). Isto tako, tko svoje srce ima privezano za stvoreno neće se moći vinuti prema Bogu, dok ne prekine tu nit ma kako tanka bila.

Ali, ponovimo, konac koji treba prerezati nije »ljubav za stvorenja«, već vrlo »*neuredna* ljubav za stvorenja«, što će reći ona ljubav koja ih hoće *za sebe* a ne *za Boga.*

Neka dakle ne mislimo da duša koja je usmjerena k svome čišćenju ne treba ljubiti svoje, svoj vlastiti posao i predmete korisne za njen život. Naprotiv, tko ljubi Boga svim svojim srcem ljubit će ih s puno većom savršenošću nego li da ih ljubi neposredno ne računajući na njega.

Promotrimo na primjer *bračnu ljubav.*

Muž može ljubiti svoju ženu na dva načina:

– Isključujući (ne obazirući se na Boga) Boga te prema tome na planu čisto ljudskom. Prema ovoj dimenziji *motiv* koji će odlučiti o tom da muž ljubi

svoju ženu biti će žena *sâma*, koja, ma kako bila savršena, ostaje uvijek stvorenje. Takva ljubav biti će dakle neizbježno vezana za ljudske kvalitete njegove žene te će se ograničiti dakle na stvorenu sreću.

– Ako naprotiv muž ljubi Boga svim svojim srcem, on će u ženi vidjeti »Boga koga treba ljubiti u njoj« pa će je ljubiti *istom ljubavlju* kojom ljubi Boga. Tada njegova ljubav za njegovu ženu neće biti uvjetovana njenim ljudskim kvalitetama, i neće težiti za tim da postigne sreću čisto zemaljsku, već će biti vezana za ljubav koja nosi k Bogu sâmom i koja ide za njegovim vječnim sjedinjenjem s njime.

Tko ne vidi koliko je ova ljubav odličnija od prve!

Na isti način, naš vlastiti posao nećemo voljeti (ili podnositi) zbog zadovoljstava (ili muke) koju nam on pribavlja, već *jer* je Bog onaj koji od nas traži da ga izvršimo i jer znademo da izvršavajući ga *mi ljubimo njega*.

I na radost i na patnju, kao i na uspjeh i na neuspjeh, zdravlje ili bolest, pa i na samu smrt gledat ćemo s vedrom ravnodušnošću i primati ih s dubokim mirom, *jer* je Bog onaj koji ih hoće za nas.

A najrazličitije stvari, kao materijalne predmete koje posjedujemo, kuću, hranu, novac ... koristit ćemo a da ne privežemo svoje srce za njih, tj. da ne stavljamo u njih našu sreću, već kao sredstva nužna ili korisna za izvršavanje volje Božje, tj. da ga ljubimo.

U glavnom, *čistiti našu volju* ne želi reći odreći se ljubiti sve, već je to naprotiv nužni uvjet za maksimalno razvijanje ljubavi. Ovaj zahtjeva totalnu ravnodušnost volje u pogledu stvorenih stvari *s jedinom svrhom da koncentriramo svu našu ljubavnu moć u jedinom Bogu*, da bi zatim sišli k stvorenjima sa savršenošću (perfekcijom) i snagom jednakom božanskoj Ljubavi.

Molitva

Čišćenje volje nužni je uvjet za realizaciju našega sjedinjenja s Bogom, ali ono nije dostatno ako nije dopunjeno molitvom.

Da bi se ptica mogla uzdići u nebo, nije dovoljno da se prereže konac koji ju je vezao za zemlju, već ona mora pokretati svoja krila i poletjeti u visinu.

Molitva je točno ovaj let duše prema Bogu, *adhezija (privlačnost, prianjanje) čovjekove volje Božjoj volji* koja se izražava u svom intimnom razgovoru s njime.

Za vrijeme molitve maksimalno vježbamo bogoslovne kreposti, a osobito ljubav.

U duši koja moli *s vjerom*, malo pomalo rastu spoznaja i štovanje Boga, dok nestaje štovanje sebe i stvorova; tada *ufanje*, otkrivajući da je Bog jedini koji zavrijeđuje biti posjedovan, upravlja prema njemu jedinom sve želje duše; a *ljubav* prianja uvijek savršenije k Bogu, dok ne bude više htjela drugo do li njega i ono što on hoće.

Na taj način, bogoslovna (teološka) molitva (tj. ona koju hrane tri bogoslovne kreposti) vodi dušu *u stanje sjedinjenja s Bogom* gdje *»više ne postoje dvije volje, već samo jedna, ona Božja, koja je postala i voljom duše«*.

Dok se čišćenje, tj. odricanje volje od svih stvorenih stvari vrši kod svake akcije u tijeku dana, za molitvu moramo sačuvati (rezervirati) trenutke i mjesta koja joj odgovaraju. Evanđelje nam govori da *se* Isus *»povlačio na samotna mjesta da moli«* (Lk 5,16) i da je *»provodio cijelu noć moleći«*. (Lk 6,12)

Vrijeme koje posvećujemo molitvi treba svatko odabrati prema svojim mogućnostima i svojim potrebama. Pače laiku s njegovim radnim i obiteljskim obavezama ne bi trebalo biti teško da svakog dana nađe pola

ili četvrt sata za posvećivanje molitvi na nekom skrovitom mjestu. Isus nam to sugerira: »*A ti kad moliš, uđi u svoju sobu, zatvori vrata te se pomoli Ocu svom u tajnosti*«. (Mt 6,6)

Što da radi duša kod ovih susreta s Bogom? Čine vjere, ufanja i ljubavi. Vidjet ćemo kasnije kako molitva postepeno uzima savršenije *oblike*, ali *jezgra* (supstanca) svake molitve je vježbanje bogoslovnih kreposti, kao što smo to rekli ranije.

Ako duša ostaje vjerna ovim susretima s Bogom, sjedinjenje njezine volje s božanskom voljom postat će malo pomalo uobičajeno, protežući se također na sve akcije (djelatnosti) u danu, ostvarivajući na taj način Isusovu zapovijed: »*Treba uvijek moliti*« (Lk 18,1), što znači » u svim okolnostima života htjeti ono što Bog želi od mene«.

V. Put sjedinjenja: sve i ništa

Kada je sv. Ivan od Križa bio prior u samostanu Calvario, nacrtao je skicu koja simbolizira »Goru savršenstva«, koju je, umnoživši ju u više primjeraka, dijelio dušama koje je vodio da bi imale pregled puta koji ih vodi k sjedinjenju s Bogom.

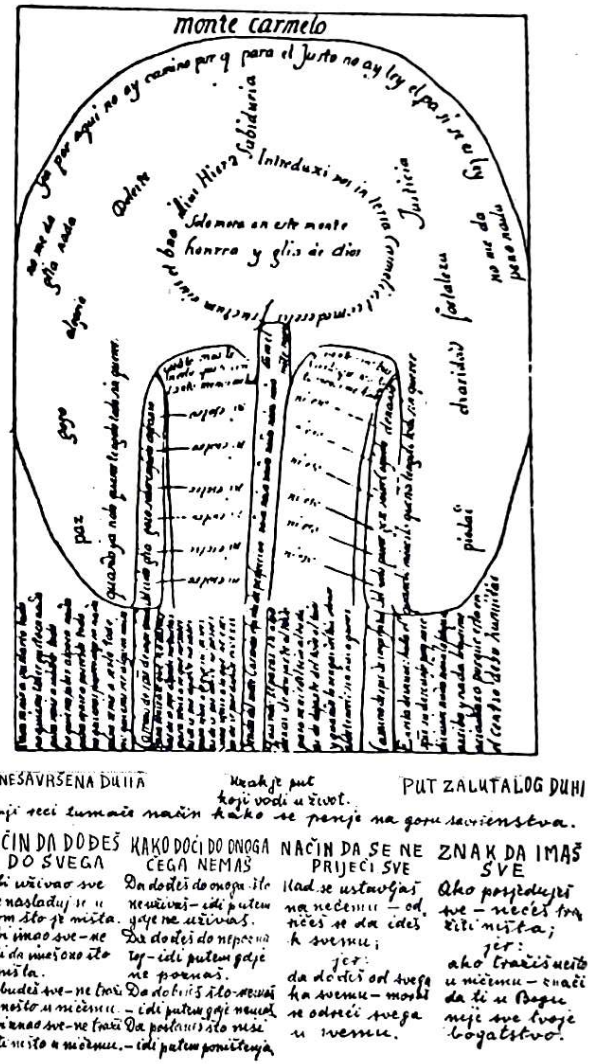
monte carmelo
PUT NEŠAVRŠENA DUHA
Ovaj je put koji vodi u život.
PUT ZALUTALOG DUHA
Drugi reci znamen način kako se penje na goru savršenstva.
NAČIN DA DOĐEŠ DO SVEGA
KAKO DOĆI DO ONOGA CEGA NEMAŠ
NAČIN DA SE NE PRIJEĆI SVE
ZNAK DA IMAŠ SVE

Slika br. 1 — *Izvorni crtež uspona na goru Karmel sv. Ivana od Križa*

Da našim čitateljima učinimo razumljivijim ovu dragocjenu pomoć, dozvolili smo si pojednostavniti njegov crtež ostavši vjerni onome što on sadrži.

VRHUNAC ove gore simbolizira prebivalište Božje. Takav je cilj kojemu duša teži i koji nikada ne smije gubiti s vida, osobito onda kada će uspon zahtjevati najteže žrtve.

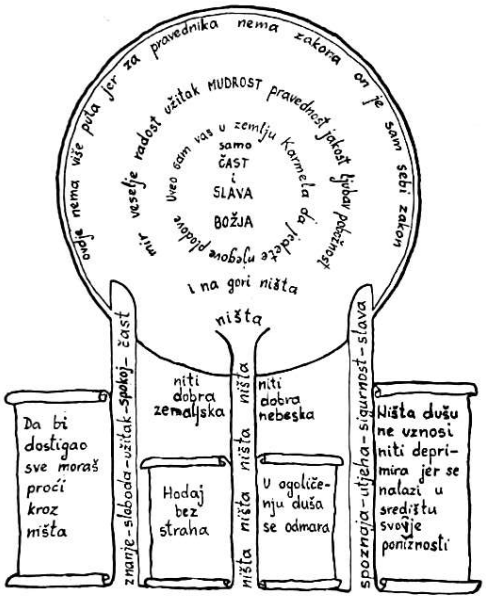

„Ako duša traži Boga - mnogo više njezin ljubljeni Gospodin traži nju. Pa ako mu duša upravlja svoje ljubavne želje; on joj također od svoje strane šalje miris svojih pomasti kojim je privlači i čini da trči za Njim." (Živi plamen ljubavi, III, 28).

Slika br. 2 — *Pojednostavljeni crtež uspona na goru Karmel*

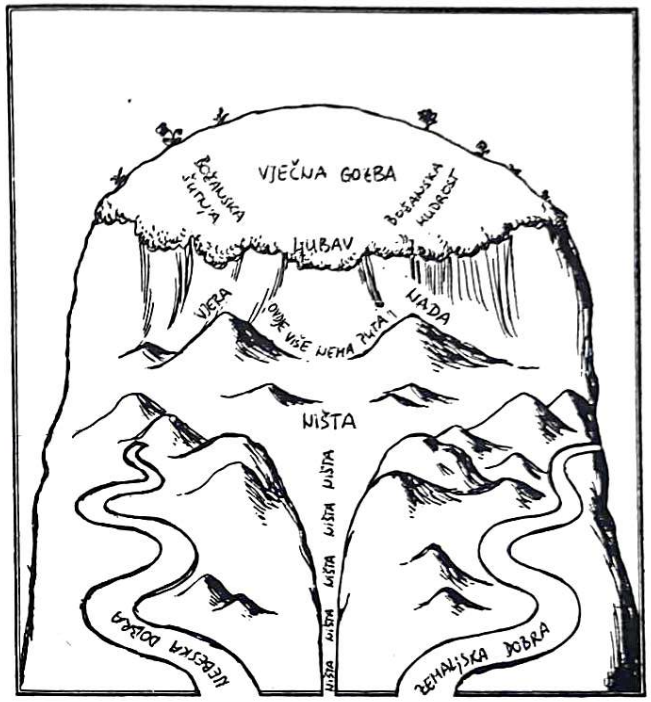

Slika br. 3 — *Sasvim pojednostavljeni prikaz uspona na goru Karmel*

S podnožja gore polaze TRI PUTA:

– Onaj s desna *put je onoga koji ljubi zemaljska dobra*: taj ne stiže do vrha, već se gubi izvan gore. Ondje čitamo dva natpisa: prvi: »Što sam ih više tražio, manje sam ih postizavao«. Drugi nas opominje: »Po ovom putu ne možeš stići na goru«.

– Onaj s lijeva *jest put onoga koji ljubi nebeska dobra* a koji ipak ne dolazi do vrha već se zaustavlja zbog nekih nesavladivih stijena. I ovdje su dva natpisa koja nas opominju da tkogod traži i nalazi zadovoljstva u radostima duha, ne stiže na vrh čiste ljubavi Božje, tj. do sjedinjenja s njime.

– Onaj srednji *put je onoga koji ne ljubi NIŠTA izvan Boga:* uski put savršenosti o kome nam govori Isus (Mt 7,13). Popločan je, označen s »ništa« od svega što nije čista ljubav Božja: ni čast, ni odmor, ni užitak, ni sloboda, ni znanost, ni slava, ni sigurnost, ni radost, ni utjeha, ni znanje... ali ovaj put vodi ravno na vrh gore na kojemu će duša više još nego li tijekom čitavog njegovog protezanja biti prožeta onim »ništa«.

Međutim, točno u onom NIŠTA duša je obogaćena Bogom: »*Jer nisam htio išta imati, sve mi je bilo dano, a da to nisam tražio*«.

A ovo SVE jest Bog.

Ovdje cesta od »ništa« gubi svoje granice te se stapa s gorom: »*Ovdje više nema ceste, jer za čovjeka koji ljubi Boga, nema više zakona: on je sebi svoj vlastiti zakon*«. Od sada duša je prepuštena Božjem djelovanju te je vođena *jedino* svojom ljubavlju za njega.

Od toga časa, Bog je onaj koji čini sve, koji je čisti od njezine posljednje troske i pobožanstvenjuje ju do njenih zadnjih žilica, zahvaljujući njegovim vlastitim krepostima i njegovim darovima.

Zatim videći dušu prelijepu i ljubeći je kao svoju zaručnicu, *uvodi je*, preobražavajući je u samoga sebe, *na Vječnu gozbu* gdje vladaju božanska šutnja i božanska mudrost.

Na podnožju gore, Svetac je stavio ove neke stihove kako bi potakao dušu da hrabro krene putem »ništa«:

»Da se dođe do uživanja svega,
ne želite imati užitak ni u kojoj stvari«.
Da se stigne do posjedovanja svega,

ne želite posjedovati ikoju stvar.
Da se dođe do toga da budete sve,
ne želite biti išta ... « (1 US 13,11)

U duši koja se uputila prema vrhuncu sjedinjenja s Bogom, događa se da što se više uzdiže, više se preobražava u njega.

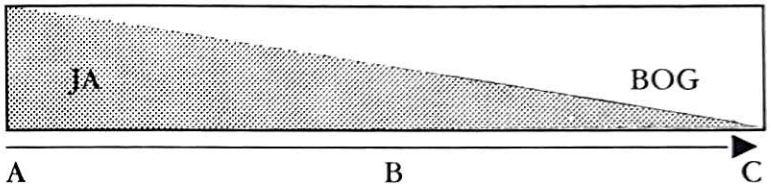

slika 4

Na početku puta (A) »ja« ispunjava dušu u najvišem stupnju a bitna prisutnost Božja (po krštenju) potisnuta je na rub duševne aktivnosti. Što se duša, zahvaljujući vježbanju bogoslovnih kreposti, više prazni od svake navezanosti na stvorenja, Bog sve više ispunjava ovu prazninu (B) dok se, ispražnjena potpuno od sebe (svoga ja), ponovno ne nađe posve ispunjena Bogom i preobražena u njega (C).

Sada razumijemo zašto je sv. Ivan od Križa naučitelj od »*Ništa i Sve*«, od »*Nada y Todo*«.

Duša koja želi doći do posjedovanja Svega, koje je Bog, treba učiniti samo jedno: *svesti na ništa svoju ljubav za stvorove, naročito za sebe samoga*; ostalo, učinit će Bog.

»*Bog je za dušu poput sunca, spreman da joj se dade*«, pa ako je nađe praznu i očišćenu, »*ući će u nju i ispuniti je svojim dobrima*«. (ŽP 3, 46-47)

Put sjedinjenja razvija se dakle progresivnim negiranjem našega »ja« čemu odgovara, od strane Božje, mjera progresivnog posjedovanja duše sve dok neće »*Bog sâm, kada ona bude svedena na ništa, izvršiti duhovno*

sjedinjenje između sebe i duše, sjedinjenje koje predstavlja najveće i najuzvišenije stanje do kojega se može dospjeti u ovom životu«. (2 US 7,11)

VI. Etape puta

Mi riskiramo da budemo optuženi zbog jednostavnosti ili njezine oprečnosti koja je u tomu da se stvari žele previše zaplesti; međutim potaknuti jedino željom da čitatelja vodimo duž puta sjedinjenja s Bogom, na pojednostavljen ćemo mu način opisivati etape služeći se nacrtom podijeljenim u brojčana polja koja ćemo redom tumačiti.

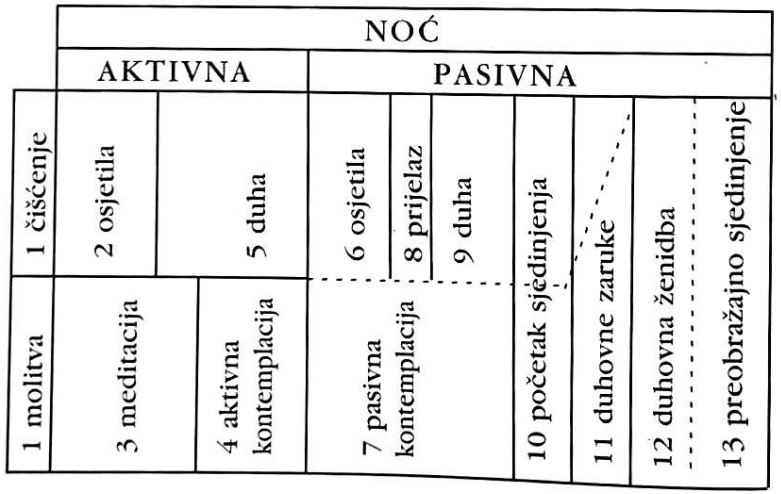

slika 5

Ovaj opis koji nas vodi k Bogu, doista jer je evanđeoski, jest za sve, i svatko od nas tamo može naći sigurnog vodiča.

Međutim, budući da Bog postupa u svakoj duši onako kako se njemu sviđa, kod svakoga od nas razlikovati će se ponešto načini i vremena osobnog posvećenja od onih koje je skicirao naš Svetac. On sam nam to priznaje govoreći nam da *»Bog svaku dušu vodi njenim vlastitim putem, na način od kojeg će se teško naći jedan koji bi se po svom postupku napola podudarao s nekim drugim*«. (ŽP 3,39)

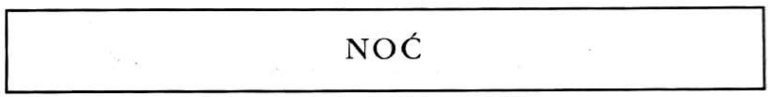

slika 6

Na shemi čitavom njenom dužinom dominira riječ »NOĆ«. Sv. Ivan od Križa doista nam govori da se *»put duše, da dopre k sjedinjenju s Bogom, zove »noć« ... radi točke polazišta, koja je lišavanje od svakog užitka (okusa) za stvorene stvari. To za čovjekova osjetila predstavlja pravu noć ... a i radi puta koji duša mora prevaliti, a koji je vjera, koja je za razum tamna kao noć ... napokon radi cilja prema kojemu je duša usmjerena, koji je* Bog, *koji je jednako tamna noć za dušu dokle ona ostaje na ovom svijetu*«. (1 US 2,1)

Ovoj *riječi* »noć« odgovara dakle jedna *realnost*. Duša u stvari koraca prema susretu s Bogom uronjena u tamu sva kao slijepac, vođen za ruku po vjeri koja postaje jedini vođa ovog noćnog putovanja.

NOĆ	
AKTIVNA	PASIVNA

slika 7

Uvijek vođena vjerom, na početku svoga puta, duša se mora posvetiti na *aktivni način* čišćenju i molitvi, ustrajati u tom poslu s vjernošću i stalnošću kao da sve ovisi o njoj.

U stanovitom trenutku, kada je volja dovoljno odijeljena i ispražnjena od svih stvorenih stvari, Bog dolazi ispuniti ovu prazninu sâmim sobom čisteći dušu temeljito i privlačeći je snažno k sebi. Duši ne preostaje drugo nego da se *pasivno* prepusti krajnjom poniznošću dajući se voditi uvijek i jedino bogoslovnom krepošću vjere.

Isto tako »noć« ima kao dva stupnja: »aktivni« u kojem je težište na aktivnosti duše i »pasivni« gdje je težište na Božjem djelu.

Ova dva stupnja ipak nisu odijeljena kako se to čini po nacrtu već oni izmijenjuju jedan drugoga kada i kako Bog smatra svrsishodnim, premda treba reći da aktivni stupanj zaokuplja prije svega prvi dio noćnog puta a pasivni prevladava u njegovom konačnom dijelu.

No promotrimo svaku od etapa.

VII. Polazna točka

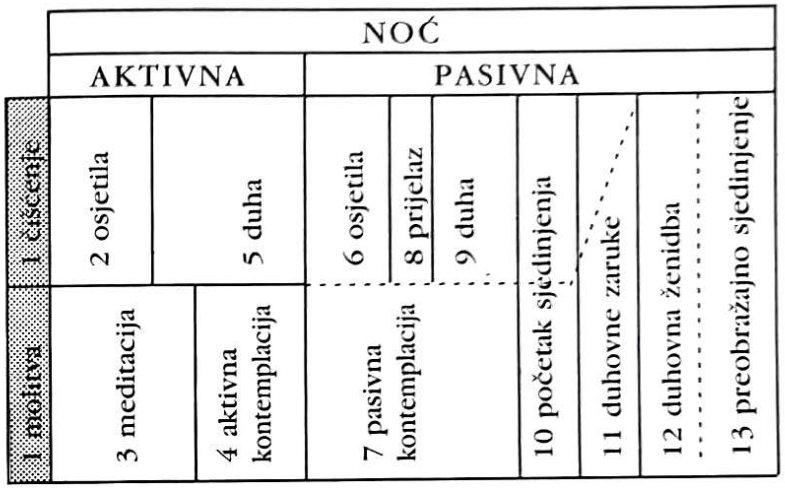

slika 8

Polazna točka za uspon na Goru svetosti je *volja već odijeljena od grijeha* čak lakoga i *odlučna* da dovede do dobrog svršetka, stajalo to koliko mu drago, veliki pothvat svoga preobražaja u Boga.

Time se ne želi reći da ova duša više ne bi mogla pasti u grijeh. Ono što se traži jest *volja* odlučno odijeljena od grijeha i odlučno okrenuta prema Bogu.

Kao što već znamo, »koraci duše« da bi napredovala na tom putu, jesu *čišćenje i molitva*. Oboje ima zajedničke osobitosti. Navedimo im ovdje glavne:

– *napreduju usporedno* na način, kako ćemo vidjeti, da jednom određenom »stupnju« čišćenja odgovara izvjestan »uzorak« molitve.

– *utječu jedno na drugo*: povećano (ili smanjeno) čišćenje neizbježno proizvodi povećanje (ili opadanje) u molitvi i obrnuto.

– *jedno i drugo je*, kako smo kazali *aktivno* kada pretežna aktivnost pripada duši, a *pasivno* kada pretežna aktivnost dolazi od Boga, dok duša ostaje pasivna.

Međutim pasivnost duše nije sinonim za »dokolicu«, već za »poučljivost« u božanskoj akciji, što dopušta duhovnu aktivnost nošenu prema njenom vrhuncu premda se sastoji jedino u primanju.

VIII. Aktivno čišćenje osjetila

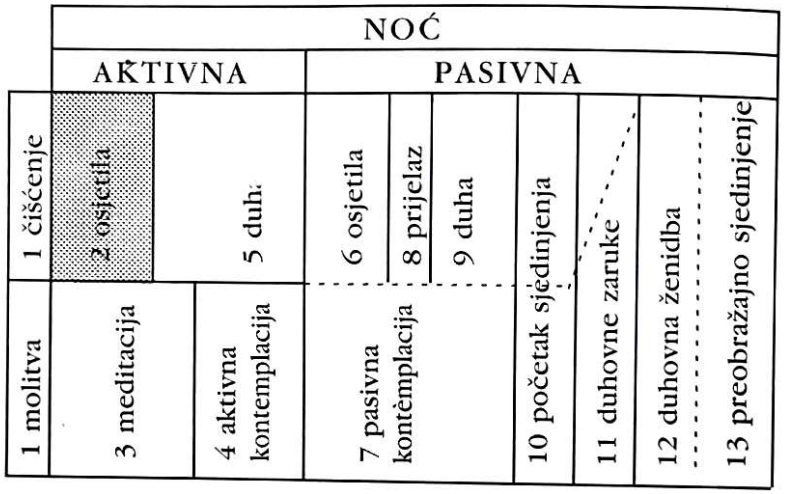

slika 9

Cilj koji treba postići u ovoj etapi jest *»odbijanje svakog sjetilnog užitka i svakog zadovoljstva u sebi«;* doista,*»nisu to stvari od ovoga svijeta koje prouzrokuju štetu i zaustavljaju dušu... već više težnja za stvorenim dobrima i uživanju u njima«.* (1 US 1,4)

Isto se tako duša ne čisti toliko materijalnim odijeljivanjem od stvorenih stvari koliko oslobađanjem *svoje volje* od težnje i strasti za njima.

Početni stupanj

Da se olakša odricanje od uživanja *materijalnih i zemaljskih stvari*, naš Svetac savjetuje ponajprije usmjeravanje naše sklonosti i naših osjetila na zadovoljavanje *s duhovnim stvarima: »na taj način duše, zahvaljujući užitku koji nalaze u svetim stvarima, lakše napuštaju sve druge užitke, kako to činimo s djecom, kojoj, kad želimo oduzeti jednu stvar, dajemo drugu, kako ne bi ostala plakati praznih ruku«.* (3 US 29,1)

Stoga onaj koji još traži svoje zadovoljstvo u tome da dobro jede, da živi udobno, da svoje vrijeme provodi s prijateljima, u baru ili pred TV ekranom, ili još gore u osjećajnim nasladama, trebat će ponajprije čistiti svoju naklonost, podići ju na duhovniju i čovjeka dostojniju razinu, razinu koja proizlazi iz izvršavanja svojih dužnosti, djela milosrdne ljubavi prema bližnjemu ili molitve, razmatranja, čitanja duhovne literature a također i po koje pokore koja zadovoljava njegovu žeđu za velikodušnošću.

Tada će iskusiti da postoje *sjetilne radosti* uzvišenije od onih kojima se naslađivao do tada a i vrijeme koje je upotrebljavao na traženje zemaljskih zadovoljstava, činit će mu se izgubljenim vremenom.

Na taj će se način njegova osjećajnost *»hrabrena slašću duhovnih dobara odijeliti od slasti materijalnih dobara te će uspjeti napustiti također sve stvari svijeta«.* (ŽP 3,32)

Čišćenje u istinskom smislu i značenju riječi

Ali na onaj prvi rezultat, koji se nesavršenoj duši čini već velikom pobjedom treba brzo slijediti drugi korak daleko odvažniji: *potpuno poništavanje sjetilne naklonosti* na svim područjima, podrazumijevajući i duhovno.

Na toj točki započinje aktivna noć osjetila.

Jao, vrlo brojne duše, pače redovničke, ne usuđuju se podvrgnuti ovoj vježbi koja bi ih očistila te završa-

vaju tako da vode život čestitih i dobrih osoba, ali koje se, u stanju očekivanja, nikada ne odlučuju poduzimati božansku pustolovinu svoga sjedinjenja s Bogom.

Velikodušna duša naprotiv govori sama sebi: »Moja osjetila su sredstva vrlo gruba i materijalna pa prema tome neprikladna da preko njih dosegnem Boga koji je čisti Duh. Ona mi mogu olakšati put najviše u tome da se približim njemu, ali ga preko njih nikada neću moći susresti ... Dakle, služit ću se njima, ali da se ne oslonim na njih, ne želeći ih uživati. Nadići ću ih dakle ravnodušnošću, kako se prelazi preko mosta koji se ostavlja za sobom, srca naklonjena jedino prema beskonačnoj ljubavi koja me čeka na kraju puta.«

Konkretne mjere čišćenja

Ovim velikodušnim dušama predlaže sveti Doktor »norme čišćenja« koje, *»ako ih se prigrli svim srcem ... i velikodušno vrši, uvest će dušu u noć osjetila«*. (1 US 13,7-8)

Sažet ćemo ih u četiri točke:

Nasljedovanje Isusa
Čišćenje osjetila
Čišćenje strasti
Čišćenje od sebeljublja

Pogledajmo ih redom:

● Nasljedovanje Isusa Krista

»Ponajprije neka duša ima stalnu želju da nasljeduje Krista ... neka razmatra njegov život kako bi se u svemu ponašala onako kako bi se Krist ponašao« (1 US 13,3)

Ove su Svečeve riječi od osnovnog značenja. Doista, ako Isusova ljubav i želja da mu budemo slični ne uđu

u našu dušu, sva mjerila izložena u slijedećim točkama, postat će nepodnosiv i potpuno nerazumljiv teret. Ali ako u našoj duši gori plamen naše ljubavi za njega, tada će i najteža žrtva postati *»lakom«* a odricanje, najbolnije za narav, postat će *»ugodno«* (Mt 11,30)

Imajmo na umu da sveti Doktor traži da želja za nasljedovanjem Isusa Krista bude »stalna« i prisutna u svemu što duša čini. Ono što se zove »dnevnim prikazivanjem«, ili jednostavno »svakodnevnom nakanom« nije dovoljno. Tek »zbiljska«, ljubav, obnavljana od časa do časa čini odricanje mogućim i daje mu pravu vrijednost.

● Čišćenje osjetila

Ljubav za Isusa prije svega mora usmjeravati našu volju *na odricanje* od svake sjetilne naslade.

»Na drugom mjestu neka se duša okani svake osjetne naslade koja ne bi bila na slavu i čast Božju, i to iz ljubavi prema Isusu Kristu koji, u ovom životu nije imao niti htio imati druge naslade nego da ispunjava volju Očevu«. (1 US 13,4)

● Ovdje nam Svetac daje dva mudra i praktična savjeta:

a) *»Ako se pruži neka prilika da čuješ nešto ugodno, da vidiš ili posjeduješ stvari koje nemaju važnost za službu i slavu Božju ili koje ne služe tomu da mu se približimo, izbjegni koliko ti je moguće, da ih čuješ, vidiš, posjeduješ ili da ih činiš«*. (1 US 13,4)

b) *»Ako to nije moguće, dovoljno je da ne uživaš u stvarima koje ne možeš izbjeći«*. (1 US 13,4)

Postupajući tako, duša će *»u kratko vrijeme napredovati u kreposti«*. (1 US 13,4)

● Čišćenje strasti

Nakon čišćenja osjetila, duša će morati nastaviti čišćenjem strasti *pozitivno usmjeravajući* svoju volju prema onom što se najmanje dopada naravi.

Strasti nas zaista tjeraju da prianjamo uz ono što se dopada našim osjetilima. Da bi ih onemogućili, nije dovoljno onemogućiti njihove zahtjeve, već je potrebno preći u protunapad želeći upravo ono suprotno. Zato naš Svetac izjavljuje:

»Da bismo trapili strasti ... neka se duša uvijek prikloni:
ne lakšemu, već težemu;
ne slasnijem, već bljutavijem;
ne onom što joj se više sviđa, već onom što joj se manje sviđa;
ne k odmoru, već k umoru;
ne onom što je tješi, već što je rastužuje;
ne k onom više, već onom manje;
ne za onim višim i više traženim, već za onim nižim i prezrenijim;
ne za traženjem nečega, već za ne traženjem ičega;
ne za traženjem boljega u stvarima, već gorega, i da se teži ući u potpuno ogolenje, lišenje i siromaštvo od svega što postoji na svijetu, radi ljubavi Kristove«. (1 US 13)

● Čišćenje od sebeljublja

Naš Svetac traži napokon uništenje »sebeljublja«, tj. onog suptilnog zadovoljstva sa samim sobom koje prodire u sve pore duše i koje, ako nije uklonjeno, čini nemogućim sjedinjenje s Bogom.

Da postignemo ovu pobjedu, on savjetuje tri pravila:

»Neka ponajprije nastoji da bude prezren te neka želi da ga drugi preziru.

Neka se zatim trudi da govori sa omalovažavanjem o sebi te neka želi da drugi govore loše o njemu.

Neka napokon traži da ima slabo mišljenje o sebi te neka želi da bi svi u tom pogledu isto činili«. (1 US 13)

Na kraju čišćenja osjetila, duša će se naći, na vlastito čudo i na svoju najveću radost, ravnodušnom spram svih užitaka i spram svega stvorenoga. Tada kao što su je prije osjetne navezanosti, poput po tlu razlivene smole, sprečavale da ide ususret svome Bogu, sada kada su te sklonosti uništene, duša slobodno trči, što više *leti prema pravoj slobodi da uživa u sjedinjenju s Ljubljenim«.* (1 US 15)

IX. Molitva razmatranja (meditacije)

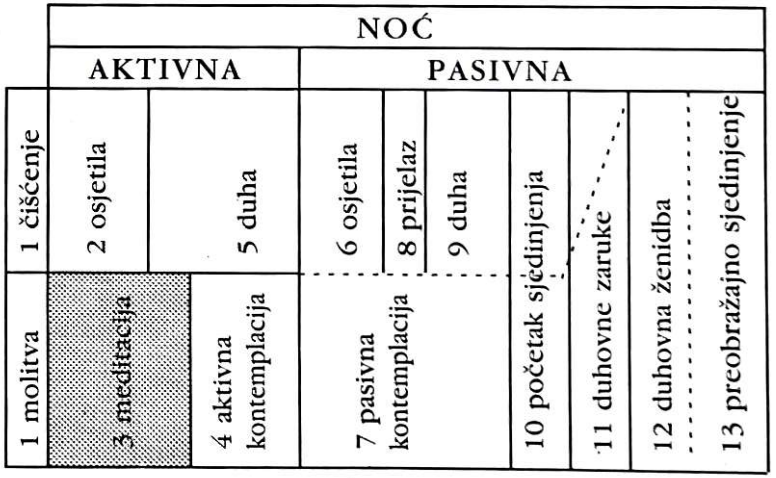

slika 10

Cijela molitva je razgovor, saobraćaj čovjeka s Bogom sa svrhom da ga ljubi, tj. da uskladi svoju volju s njegovom.

Prvi je onaj gdje duša govori Bogu (riječima Očenaša ili drugim riječima) da mu kaže da vjeruje u njega, da ga ljubi i da se svemu nada od njega. To je *»usmena molitva«* kod koje duša sluša svoj glas, a Bog tome prisluškuje.

Drugi način je onaj gdje duša pozorno *promatra* jedno Bogu vlastito svojstvo (na primjer njegovu dobrotu, njegovu pravednost, njegovu svudašnjost, itd.) ili neki misterij Isusovog života (na pr. njegovo bičevanje) ili jednu riječ koju je izrekao Isus (na pr. »Tko me ljubi, vrši moje zapovijedi«) i razmišlja o tom predmetu pomažući se također maštom da bi raspalila svoje srce ljubavlju za njega. Ova je *molitva nazvana »razmatranjem« (meditacijom)*, o kojoj ćemo govoriti u ovom poglavlju.

Treći i najsavršeniji stupanj molitve postizava se nakon što je duša prošavši fragmentarnu spoznaju stečenu razmatranjem (meditacijom), stigla do toga da jednim pogledom općenitim i punim ljubavi obuhvaća svoga Predragoga te *tako ostane* u velikom miru, izložena njegovim božanskim zrakama. Ovo je *molitva »motrenja (kontemplacije)«* o kojoj ćemo govoriti na svom mjestu.

Kako razmatrati (meditirati)

Kako smo već kazali, aktivno čišćenje osjetila ne može se odvijati prije nego duša gori velikom ljubavlju za Isusa te gorljivo želi nasljedovati ga.

Stoga je potrebno da čišćenje bude popraćeno razmatranjem čiji je cilj, kako to kaže sv. Ivan od Križa točno, *»da se iz njega izvuče malo spoznaje i ljubavi*

Božje« (2 US 14,2), ljubavi koja će ju podupirati u njenoj teškoj borbi za očišćenje osjetila.

Razmatranje (meditaciju) treba obavljati na ovaj način:

– Uputno je prije svega pobrinuti se oko toga da se povučemo *na jedno osamljeno mjesto*, poput crkve, ili u svoju sobu, daleko od sjećanja na vanjsko.

– Tamo treba ponajprije izvršiti čine vjere *u prisutnosti Božjoj* koji je u nama ili, ako smo u crkvi, u prisutnosti Isusa u svetohraništu. U stvari nije nam moguće intimno razgovarati s Bogom ako ne zamjećujemo njegovu prisutnost i njegovu raspoloživost prema nama.

– Kada smo to učinili, duša će trebati pribrati svoju pažnju na jednu tajnu, jedno svojstvo ili jednu božju riječ.

Da to učini, uteći će se *čitanju* neke knjige koja joj govori o otajstvu koje želi razmatrati, npr. Isusovo razapinjanje; ali možda će joj biti dovoljno da jednostavno *gleda* raspelo.

– Tek što se duša usmjerila na Krista obješenog na križ, treba da se sjeti da je Sin Božji ovo učinio *za nju, jer ju je ljubio i sada je ljubi* ljubavlju vječnom.

– Tada duša odgovara na ljubav s ljubavlju te ulazi *u dijalog* s Isusom, govoreći mu sve što joj pada na pamet: »Isuse, zašto sam utrošila svoj život a da te nisam ljubila? Daleko od tebe? Čak i vrijeđajući te mojim grijesima?« I u tome joj dolazi da pridoda što ranije nikada ne bi pitala: »O moj Isuse, daj da trpim s tobom!«

– Zatim razgovor prestaje i pretvara se u neku vrstu *zaljubljene pažnje* prema Kristu, koju često prate ljubavni osjećaji pa čak i suze. Međutim ovo ponašanje mora postajati uvijek duhovnije te se pretvarati u volju spokojnu i odlučnu da živi i trpi jedino za njega.

U tome je upravo *»spoznaja i ljubav«* koju sv. Ivan od Križa želi staviti u naše duše.

X. Molitva aktivnog motrenja (aktivne kontemplacije)

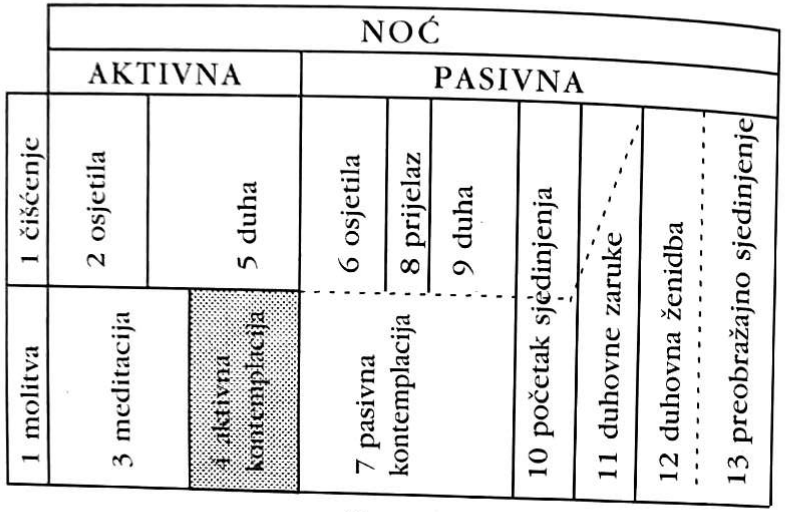

slika 11

Onaj koji je kroz neko vrijeme obavljao razmatranje i lako dolazi do te *»zaljubljene pažnje prema Isusu«*, što je plod svega rada izvršenog razmatranjem, moći će osjetiti neočekivanu teškoću kada počinje razmatrati, tj. trudeći se da čita i razmišlja o nekoj *posebnoj* temi. Istovremeno će baveći se s Isusom moći osjećati novi duhovni užitak kod ove »pažnje« *općenite* i pune ljubavi za njega«.

To se događa, kaže nam sv. Ivan od Križa, jer je ljubavna pažnja za Isusa, *»do koje je duša isprva dolazila s naporom razmatrajući pojedine spoznaje, u njoj postala navikom«*, na takav način *»da jedva što se nađe pred Bogom, odmah ulazi u ovu spoznaju nejasnu, zaljubljenu, tihu i mirnu gdje pije mudrost, ljubav i slatkoću«*. (2 US 14,2)

Prije, da bi mogla izvući malo ove duhovne vode, morala se zamarati meditiranjem, od sada ona ovu vodu nalazi na dohvat ruke. (2 US 14,2)

Prije, da bi došla do sočnog dijela ploda, morala ga je razmatranjem guliti i čistiti, od sada ona ga već nalazi spremna za jelo. (2 US 14,3)

To je zbog toga, zaključuje Svetac, što duša koja je došla do ovog nutarnjeg iskustva, treba tek vrlo malo vremena za čitanje i razmišljanje o pojedinim predmetima ili se čak treba potpuno odreći toga (da postupa kako joj je do tada bilo potrebno da bi priskrbila vodu i sočni dio ploda); od sada se ona treba udomaćiti odmah u ovoj šutnji punoj ljubavi koja ju sjedinjuje s Isusom više nego sva razmišljanja i govori.

Ovu molitvu, jer je iznad »raščlambenog razmatranja (meditacije)« i »pasivnog razmatranja (pasivne kontemplacije)« (o kojem ćemo govoriti u XIII. poglavlju) zovemo *»aktivnim motrenjem (aktivnom kontemplacijom)«*.

Svaka duša može i treba doći do nje ako razmatra marljivo i ustrajno.

XI. Aktivno čišćenje duha

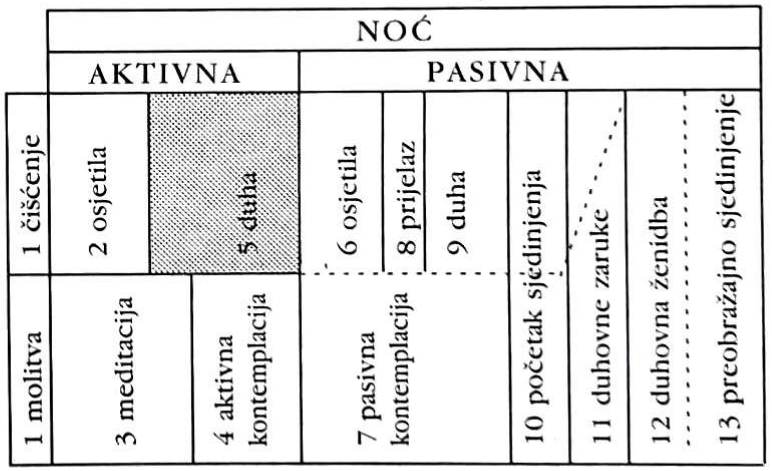

slika 12

Ljubav za Isusa prikupljena u razmatranju i početak motrenja, brzo tjeraju dušu da učini novi korak naprijed na putu sjedinjenja s Bogom. Sada kako je čišćenje osjetila proizvelo u njoj osjećajno otcjepljenje od stvorenih stvari, vrijeme je da prijeđe na pozitivniji rad, da duhovno prione uz Boga, što sv. Ivan od Križa zove *»čišćenje ili aktivna noć duha«*.

Kao što znamo, čovječja duša posjeduje tri moći po kojima djeluje: razum, pamćenje i volju. Njihovo čišćenje sastoji se u tome da *primoraju ove tri moći da traže Boga jedino preko tri bogoslovne kreposti*:

- razum natjerati da spoznaje Boga jedino pomoću vjere;
- pamćenje natjerati da Boga želi jedino pomoću ufanja;
- volju natjerati da ljubi Boga jedino pomoću ljubavi.

Pojasnimo:

Naše duhovne moći temeljito su nesposobne da dopru do Boga onakvog kakav je u sebi samom. Zaista, one uzimaju svoj vlastiti predmet osjetne stvarnosti izvlačeći ga iz stvorenoga (vidi Dodatak I), dok se Bog, koji je beskrajni i nestvoreni Duh, nalazi u sasvim drugom pravcu i beskrajno iznad stvorenja, razlikujući se potpuno od njih.

»Stoga je, govori nam sv. Ivan od Križa, *nemoguće da bi razum mogao shvatiti Boga pomoću stvorenja, bila ona nebeska ili zemaljska, jer između njih i Stvoritelja nema nikakvog omjera sličnosti.«* (2 US 8,5)

I nastavlja: *»Razum sa svojim predodžbama ne može spoznati stvar sličnu Bogu, ni volja kušati neki užitak ili nasladu koji nalikuju onima koji su u njemu, niti pamćenje staviti u svoju maštu spoznaje ili slike kadre da ga predoče«*. (2 US 8,5)

»Ipak je istina, nastavlja naš Svetac, *da sva stvorena bića imaju stanoviti odnos s Bogom i poneki trag od njega ... ali razlika između njihove biti i božanskog bića ostaje beskonačna«*. (2 US 8,3)

Načinimo usporedbu: ako na pijesku vidimo otisak čovječje noge, izvodimo iz toga da je ovuda prošao neki čovjek, ali *ga* nećemo moći upoznati, ukoliko ga nismo osobno susreli.

Jednako, zahvaljujući našim osjetilima, naš se razum otvara stvorenom i tu otkriva Božji trag, kazuje o njegovu postojanju, njegovoj nazočnosti u svijetu i o nekim njegovim svojstvima (ljepoti, dobroti, mudrosti itd.) čije odraze vidi u stvorenjima; ali on ne susreće *Njega*! Lijepo smo mogli tražiti njegove tragove na pijesku, ali tako nećemo sresti njegovo lice!

Jedino sredstvo koje imamo ovdje na zemlji za susret s Bogom onakvim kakav jest u sâmom sebi, *jesu bogoslovne kreposti vjera, ufanje i ljubav*, jer one same, budući da su kreposti ne ljudske već božanske, ne traže Boga u stvorenjima, već nas vode *k njemu sâmom* sjedinjujući nas stvarno i bez posrednika s Presvetim Trojstvom.

Duša koja se hoće sjediniti s Bogom i preobraziti se u njega, govori nam sv. Ivan od Križa, mora dakle *»uvesti svoje tri moći (razum, pamćenje i volju) u bogoslovne kreposti (vjeru, ufanje i ljubav) ... lišavajući ih i stavljajući u tamu od svega što ne pripada u domenu ovih kreposti. U tome sastoji »noć« (ili čišćenje) duha, koje sam nazvao »aktivno«, jer duša čini sve što može da onamo uđe«*. (2 US 6,6)

Zaključimo iz ovoga da u svom traženju Boga, duša *treba računati* samo na bogoslovne kreposti, napuštajući potpuno sva sredstva koja joj nudi narav, tj. čisteći se od njih.

Sada ćemo vidjeti kako da to radimo promatrajući detaljno posao svake od tih kreposti.

● NOĆ RAZUMA započinje u nama vježbanjem bogoslovne kreposti vjere i treba se protegnuti jednako na spoznavanje Boga kao i spoznaju stvorova.

a) Da bi spoznala *Boga i božanske stvari*, duša mora nastojati da stavi na stranu sve što je naučila o njemu pomoću razuma i koncentrirati se jedino na ono što nam vjera govori o njemu.

Doista, jedina nam vjera pokazuje Boga *onakvog kakav je u samom sebi: »Boga jer je neizmjeran predlaže nam ga kao takvog, jer je Jedan i Trojstven, predočuje nam ga pod tim vidom ... «* i tako dalje. (2 US 9)

Jedina vjera pokazuje nam Boga *na način potpun i konačan*. Zaista, *»Otac dajući nam svoga Sina koji je Riječ njegova, jedina Riječ koju on izgovara, sve nam je rekao ujedamput i nema nam dakle ništa više očitovati«*. (2 US 22)

Jedina vjera pokazuje nam Boga *na način siguran i pristupačan svima*, da bi svatko mogao spoznati i vjerovati *»tajne i božanske istine s jednostavnošću i sigurnošću s kojima nam ih Crkva predlaže«*. (2 US 27)

Tako se na dušu prostire koprena noći na sve njezine umne spoznaje o Bogu (koje su, kako smo to vidjeli, nužno djelomične) a razvija se jedino spoznaja (istinita i vrlo sigurna) o Bogu koju nam vjera predlaže.

Ovaj rast vjere događa se osobito za molitve razmatranja i motrenja, koja od sada treba postati činom vrlo čiste vjere i ljubavi.

b) Osim toga duša se mora naviknuti da na *sve stvorenje* gleda u svjetlu vjere.

U ljepotama stvorenoga ona otkriva ljubav i prisutnost Božju: poljsko cvijeće,

»sađeno rukom Ljubljenoga« (DS 4)

njegovo je djelo, njegov dar, i to je razlog zašto je tako drago duši, neovisno o njegovoj ljepoti.

I nastavlja:

»Moj Ljubljeni je gorje,
On samotne i hlada pune drage,
On otoci daleki,
On brdske šumne rijeke,
I šapat vedar zaljubljenog vjetra ... « (DS 14)

Vjera ga potiče na motrenje stvorenoga u novom svjetlu koje se ne zaustavlja na površini stvari već prodire u njihovo najistinskije značenje i najvjerodostojniju vrijednost koja jest da otkriva čovjeku njegovog Stvoritelja:

»O bistra izvor-vodo,
Kad na tom licu svome srebrnastom,
Odjednom stvorila bi
Preželjkovane oči
Što u sebi nosim nacrtane!« (DS 12)

Potraga za Bogom, uvijek u svjetlu vjere, tjera je da jednostavno zaposjedne stvorenja na koja gleda kao na poklon Očev njegovoj vlastitoj djeci:

»Moja su nebesa i moja je zemlja,
moji su ljudi,
pravednici su moji i moji su grešnici,
Anđeli su moji i Majka Božja,
i sve su stvari moje.
I Bog je moj i sav za mene
jer je Krist moj i sav za mene!«

(Molitva zaljubljene duše, Iv. od Križa, Kraći spisi, str. 25-26)

U svjetlu vjere, čak i na patnje života i smrti, *»teškoće, napasti, bolesti i poslove svake vrste«* gleda se kao da ih želi Otac i prema tome se primaju uz odricanje i sinovsko povjerenje: *»Bog ih zaista šalje onima koje želi uzdići na visoku savršenost«*. (DS 3)

● NOĆ PAMĆENJA započinje u duši posredstvom bogoslovne kreposti ufanja.

Ova u nama upaljuje goruću želju za Bogom, prazneći pamćenje od svake druge spoznaje i ispunjavajući ga iznova sjećanjem na toga Boga beskrajno ljubeznog i blaženog.

a) *Praznina pamćenja* mora biti potpuna. Međutim dobro poslušajmo. Ima stvari koje ne možemo, a i ne trebamo zaboraviti, jer tvore dio naših dužnosti i naših obaveza. No kada neka duša odluči *baviti se Bogom*, kako se događa na primjer za molitve, *»neka ne sačuva spomen ni na koju stvar koju je čula, vidjela, osjetila, kušala i dodirnula, već ju treba zaboraviti odmah ... kao da ove stvari ne postoje na ovom svijetu ... jer u Božjim stvarima ono što je naravno umjesto da bude pomoć, zapreka je«*. (3 US 2)

b) U ovoj šutnji, u ovoj »noći« od svih stvorenih stvari razvija se *božansko ufanje*, što je sigurnost da ćemo se jednog dana priključiti Predragome.

Stoga za vrijeme molitve, nastavlja sveti Učitelj, *neka duša postupa tako da pamćenje ušuti i bude nijemo, a i sam sluh duha neka šuti, nagnut k Bogu, govoreći s prorokom Samuelom: »Govori, Gospodine, jer sluga tvoj sluša«. A onaj koji je tijelom ušao među svoje učenike, kroz zatvorena vrata, i koji im je dao mir... ući će na duhovni način u dušu a da ona neće znati kako, niti će u tom sudjelovati... i on će je ispuniti mirom ... i osloboditi je svih strahova da jest ili da će biti izgubljena«*. (3 US 3)

● NOĆ VOLJE započinje u duši vježbanjem teološke kreposti ljubavi i osposobljuje nas:

a) da ljubimo *Boga Jedinoga i Trojstvenoga* koji živi u nama i u našoj braći;

b) da ga ljubimo *istom ljubavlju* kojom nas je on prvi ljubio te nas uvijek ljubi;

c) da ga ljubimo ne zbog koristi i užitka koji iz toga proizlazi, već *jer je Bog* i zaslužuje svu našu ljubav.

d) da ga ljubimo *primajući i izvršavajući* u svemu njegovu svetu volju.

U ovoj ljubavnoj vježbi, duša treba pripaziti:

– *da ne zaustavlja* svoju ljubav na stvorovima koji će kao sirene svojim čarima nastojati da se uhvate u potpunosti ili djelomično za ovu ljubav koju bi ona trebala posvetiti isključivo Bogu.

Međutim, mi već znamo (vidi pogl. IV) da stvorenja ne treba ljubiti do li »u Bogu«, tj. na način i u mjeri u kojoj Bog želi da ih mi ljubimo.

– *da ne ograničimo* velikodušnost, zanos, žar koji moraju pratiti svaki čin ljubavi pred onim koji nas je ljubio bez pridržaja i bez granica.

Onaj koji će vođen vjerom, ufanjem i ljubavlju u svim svojim mislima, riječima i djelima, ma bila ona i vrlo neznatna, tražiti *radost od Boga i Božju slavu*, osjećat će da u tami duhovne noći malo pomalo nestaje varave ljubavi koju je imao za stvorenja i za sebe samoga. U isto će vrijeme iskusiti prvi istinski susret s Predragim svoje duše.

»O noći! Što bi vođom!
O noći ljupkija od zore rane!

O noći koja spoji
Miljenicu s Dragim,
Miljenicu u Dragog pretvorenu!«
(Pjesma V, TN)

Time što poduzima sve što može da se očisti od neurednih navezanosti na stvorenja i što čini sve moguće da na djelatni način razvija svoj teološki život, duša se čini raspoloživom da primi u sebe najmoćnije očišćavajuće i posvećujuće djelo koje Bog želi izvršiti u njoj.

XII. Pasivna noć osjetila

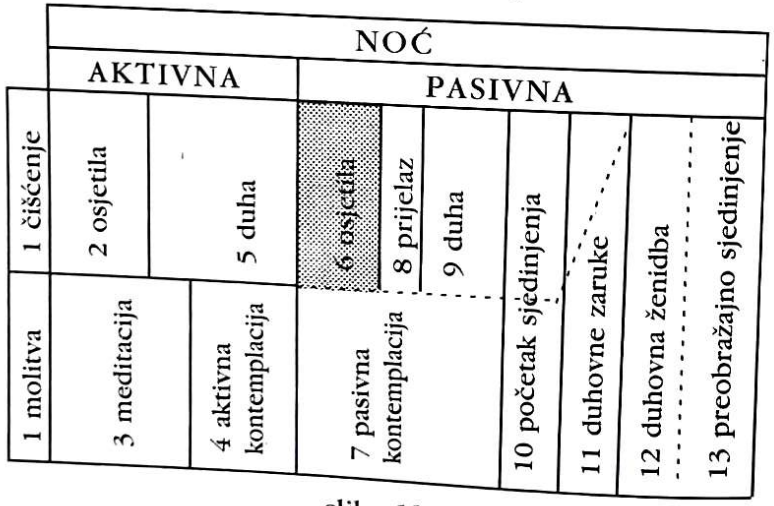

slika 13

Kada Bog vidi da duša čini sve što može da se očisti od svake osjetilne navezanosti na stvorenja i da traži Boga jedino u čistoj vjeri, tada dolazi *on sâm* da je očisti na neočekivani način. On u duši otklanja svaku utjehu bilo naravnu, bilo nadnaravnu, uranjajući je u najdublju suhoću za sve što se tiče njega.

Točno rečeno, suhoća se očituje ovako:

– prije je duša molila gorljivo i lako; sada naprotiv, nesposobna je oblikovati jednu jedinu misao ili jedan samo osjećaj sklonosti za Boga;

– prije se radovala misleći na milosti koje je primila od Gospodina; sada se vidi jadnom, grešnom i jedino dostojnom prezira;

– prije se veselila dobru koje je uspjevala učiniti vršeći svoju dužnost ili djela milosrđa; sada se osjeća beskorisnom i lažljivom.

Ovaj unutarnji obrat izaziva Bog, *ili neposredno* u duši po suhoći koju smo opisali ili *pomoću žalosnih događaja* kao bolesti, smrti koje drage osobe, stečaja ili drugih nesretnih događaja. Na taj način duša je iščupana silovito i bolno od svih navezanosti na stvorenja i na samu sebe, dok se njenom duhu ne predoči novo viđenje stvarnosti *gdje Bog jedini vrijedi.*

U početku, ovo iskustvo vrlo je bolno tako da se ne treba čuditi da mnogi koji dođu do te točke, odustaju i vraćaju se dragovoljno utjehama stvorova koje su godinama nastojali odbijati! Ali ako se ovo iskustvo prihvati na način slijep i pasivan *kako to i jer to Bog hoće*, ono malo po malo postaje izvorom svjetlosti i unutarnjih utjeha kako to duša nikada ranije nije osjetila.

»*Bog se*, tumači nam sv. Ivan od Križa, *ponaša prema duši kao ljubezna majka koja ljubi svoje čedo; ponajprije ga nosi u svome naručju, obasiplje ga milovanjima, ali kasnije kako ono raste, stavlja ga na zemlju i pušta ga da hoda samo, da bi se ostavljajući način svojstven djetetu odao većim i vrednijim stvarima*«. (1 TN 1)

Duša koja prima ovo iskušenje, nalazi se tako kao dijete lišeno svakog oslonca. Nalazi se bez potpore

majčinih ruku što znači bez božanskih utjeha koje je uživala ranije i bez potpore svojih nogu još slabih i nesposobnih za hodanje, u jednom stanju nereda i tjeskobe koje u njoj *suši* svu sjetilnu utjehu.

»Takvu noć, općenito prate teške i dugotrajne sjetilne napasti te napastovanje duha psovke koji se provlači kroz sva njihova poimanja i misli ... s tolikom snagom da im se čini da će ih izgovoriti ... Drugi puta ih ispunjavaju skrupule i sumnje što predstavlja najveću strahotu ove noći«. (1 TN 14)

U »Duhovnim savjetima« koje je sakupio Otac Elizej od Mučenika naš nam Svetac predlaže da se borimo protiv ovih napasti činima ljubavi prema Bogu koji prebiva u nama:

»Kada osjetimo prvi pokret ili napad neke opačine, kao na pr. bludnosti, srdžbe, nestrpljivosti ili osvete, mi joj se ne trebamo suprotstavljati činom suprotne kreposti, već čim ju osjetimo, pođimo joj ususret činom ili pokretom ljubavi ... uzdižući naše srce na sjedinjenje s Bogom. Zahvaljujući ovom uzdizanju, zaista, budući se duša udaljuje odavde te se predaje Bogu, sjedinjuje s njime, napast se smiruje a neprijatelj ostaje prevaren u svojoj namjeri te ne nalazi više koga da udari«. (Duhovni savjeti, 5)

Ova pročišćavajuća suhoća očituje se uglavnom za vrijeme molitve. Tada dok je prije duša uspijevala meditirati s užitkom razmišljajući o božanskim stvarima i tako dolazila do ganuća - plodova njezine ljubavi prema Bogu - sada ne uspijeva više da, bez obzira na njen napor, oblikuje ma i najmanju duhovnu misao.

Ako duša pred tim iskušenjem:

– odbije da se vrati utjehama što joj ih nude stvorenja;

– ako se boji da u svemu ne izvršava volju Božju (premda zbog toga trpi, uvjerena da ju ne izvršava kako bi on to zavrijedio);
– ako nastavlja moliti revno i žarko, tada, ako *suhoća i dalje traje*, znak je to da ona dolazi od Boga, da je to dakle blagoslovljena suhoća koja ju uvodi u nov i savršeniji odnos s njime: u odnos *pasivnog motrenja (kontemplacije) njegove ljubavi.* (1 TN 9)

XIII. Pasivno motrenje

(Pasivna kontemplacija)

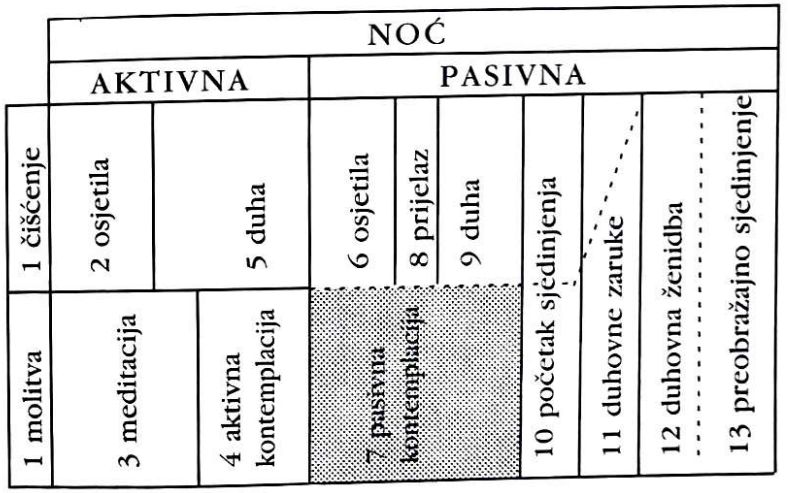

slika 14

Da ne bi upali u opasnu dvoličnost, moramo odmah izjaviti da je »pasivno motrenje«, u koje Bog uvodi dušu pomoću suhoće (ili »pasivne noći osjetila«), potpuno različito od »aktivnog motrenja« o kojem smo govorili u X. poglavlju.

Ono (aktivno motrenje) bilo je kao *vijenac* razmatranja, koje je mogao steći *svatko od nas* svojom

vlastitom marljivošću, a prije svega *njemu nije prethodila* niti ga je pratila suhoća. Ovo pasivno motrenje rađa se naprotiv u *nemogućnosti* razmatranja ono je *djelo koje izvršava isključivo Bog* a da ga duša ničim ne može izazvati a, prije svega *rađa se i raste u najdubljoj suhoći,* tj. u »Noći« svake sjetilne utjehe.

Da bismo bili sigurni da dušu vodi Bog u ovo novo iskustvo, sv. Ivan od Križa navodi tri znaka koji se moraju *istovremeno* potvrditi (2 US 13):

– *»Prvi je znak da duša vidi da više ne može razmatrati«*, tj. da ne uspjeva više raščlanjivati prelazeći s jedne stvari na drugu pomoću mašte ili razmišljanja. *»Ona neće trebati napustiti razmatranje dokle god bude mogla izvlačiti plodove za raščlanjivanje«.*

– *Drugi je znak da duša (koja više ne može razmatrati) nema nikakvu želju da misli ili uživa u drugim posebnim stvarima«,* da nema dakle nikakvu težnju da se dragovoljno zabavlja vraćanjem k uživanju u stvorenim stvarima, pače uz mogućnost da mašta (ali bez njezine krivnje i uz negodovanje) luta katkada amo i tamo.

– *»Treći i najsigurniji znak je da duša osjeća sklonost k ostajanju s Bogom u pažnji zaljubljenoj i općenitoj, u unutarnjem miru, spokojstvu, odmoru, a da ništa posebno ne promatra, niti prelazi s jedne stvari na drugu«.* (2 US 13)

Naglasimo da ovaj »užitak« nije sjetilni (osjetila su zaista po Bogu stavljena u najapsolutniju suhoću), već duhovni, kako nam to tumači naš Svetac:

»Na početku takvog stanja, ne zamjećuje se ova zaljubljena spoznaja Boga... Međutim što se duša više privikava na taj odmor (tj. na obustavu svakog razmišljanja, više će se povećavati i osjećati u njoj

ova zaljubljena i općenita spoznaja Boga u kojoj će naći više naslada nego u bilo kojoj drugoj stvari, jer će joj donositi mir, odmor i slast«.(2 US 13)

»Katkada će se, nastavlja Svetac, *duša koju Bog obdaruje darom »pasivnog motrenja, naći uronjena u taj pogled koji upravlja k Bogu a da ne radi ništa, tj. da svojim moćima ne proizvodi posebne čine, zabavljena jedino primanjem. Drugi puta naprotiv da bi se učvrstila u ovoj pažnji, trebat će se uteći raščlanjivanju, ali umjereno, ne silovito. Ali kada duša stigne k svome cilju... trebat će se baviti jedino time da ljubi Boga, bez želje za osjećajem ili gledanjem nečeg drugog«.* (2 US 15) Inače bi ometala djelo koje je Bog izvršio u njoj sasvim kao onaj koji bi, postavivši se pred slikara, smetao ga u njegovu radu, jer umjesto da ostane miran, nastavio bi se micati. (1 TN 10)

»Duši koja se nalazi u tom stanju, Bog se priopćava pasivno kako se svjetlost saopćava otvorenim očima onoga koji ne pravi nikakav napor, osim da ih drži otvorenima... Duša se treba baviti jedino time da ne umeće druga svjetla do spoznaja i raščlanjivanja i tada... ostajući u čistom ogoljenju i siromaštvu duha, preobrazit će se u jednostavnu i čistu Mudrost koja je sâm Sin Božji«. (2 US 15)

I zaključuje:

»Neka duša dakle nauči stajati u Bogu zaljubljena pogleda, ostavljajući u miru svoj razum, premda misli da ne čini ništa. Tako će joj malo pomalo i vrlo brzo, biti uliveni odmor i božanski mir uz čudesne i uzvišene spoznaje Boga, zaodjevene u božansku ljubav«. (2 US 15)

XIV. Razdoblje prijelaza

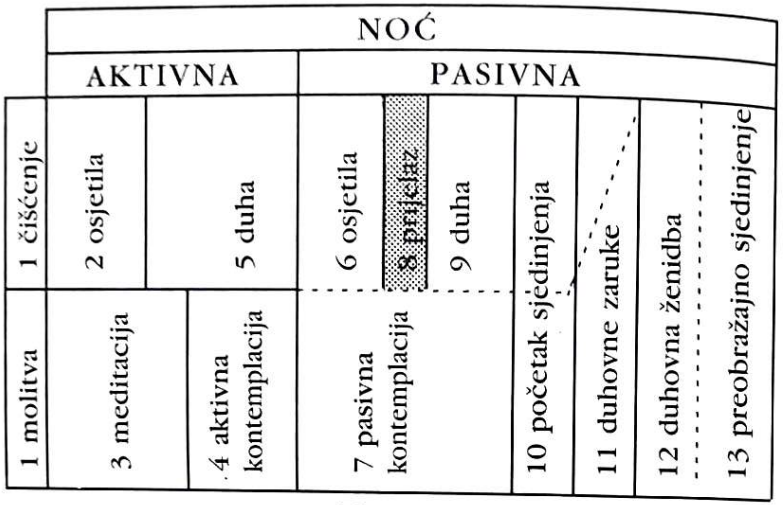

slika 15

Otkako je duša izišla iz suhoće »Noći osjetila«, Bog joj, prije nego li će je staviti u ovu daleko strahovitiju i očišćavajuću »Noć duha«, udijeljuje dosta dugo vremensko razdoblje odmora i utjehe.

Ovo prelazno razdoblje može trajati i *»mnogo godina... u koje vrijeme duša s mnogo lakoće ulazi u motrenje vedro i zaljubljeno... bez zamornog razmišljanja...*

Nutarnji užitak, koji kroz ovo vrijeme duša polako uživa u svom duhu, odrazuje se i na osjetila koja, očišćenija nego li u prošlosti nanovo osjećaju s većom lakoćom ove nutarnje užitke.

Međutim, budući da čišćenje još nije savršeno (manjka mu u stvari glavni dio, tj. čišćenje duha), ono će trebati podnijeti i iskušenja, suhoće, napasti, tame i tjeskobe katkada intenzivnije od onih kroz koje je prošla; ipak neće trajati više od nekoliko sati ili nekoliko dana te samo najavljuju »Noć duha« koja će nenadano nastupiti«. (2 TN 1)

U ovom razdoblju duša može upasti u fatalnu zabludu koja ju može veoma unazaditi na putu sjedinjenja s Bogom: riječ je o *iluziji koju ima o sebi, smatrajući se od sada svetom.*

Zbog toga sv. Ivan od Križa naglo vraća dušu u stvarnost podsjećajući je na to kako svi učinjeni napori i sve primljene milosti nisu do sada uspjele da je sjedine s Bogom u čistoći ljubavi; one su je *pripremile tek na negativan način* na to sjedinjenje uklanjajući najgrublje zapreke.

Zaista, u »Pasivnoj noći osjetila«, sjetilne su navezanosti očišćene tek *površno,* sačuvavši još uvijek *duboke korijene* pače i onda ako se duša ne obazire na njih. Ovo korijenje iz kojega bi neočekivano iznova mogli izbiti izdanci svih navezanosti prema stvorenim radostima, istrijebiti može istom najstrašnija »Pasivna noć duha« koja slijedi za njom.

Brojne duše u ovom razdoblju imaju također viđenja ili objave od Isusa ili svetih, katkada vjerodostojne, ali mnogo češće izazvane *»od đavla i naše vlastite mašte«.* (2 TN 2)

Na taj način u njima se uvriježuje iluzija da će ubuduće biti svete te ih vodi k tomu da izgube poniznost i sveti Božji strah koji je *»ključ i čuvar svih kreposti«* (Id.)

Pravi način ponašanja kod takvih fenomena je onaj kako nam ga sv. Ivan od Križa opetuje (sve do mučnine u želucu) u drugoj knjizi »Uspona na Goru Karmel« i koji ovako sažima za upotrebu ispovjednicima:

»Neka ove duše vode u vjeri, poučavajući ih blago da svoje oči odvrate od svega (tj. viđenja, itd.), učeći ih kako treba odvojiti želju i duh za njima da bi napredovale u savršenosti.

Neka im poruče kako su jedno djelo ili jedan čin volje učinjeni s ljubavlju ugodniji Bogu od svih viđenja i priopćenja koja bi mogle primati s neba...

te da su mnoge duše koje nemaju ove milosti neusporedivo naprednije od drugih koje ih imaju u izobilju«. (2 US 22)

A u trećoj knjizi »Uspona« dodaje:

»U svim viđenjima nagovorima ili objavama, duša treba nastojati da im ne pridaje važnosti, već da u njima gleda Božju ljubav na koju one pobuđuju iznutra. Ne treba svraćati pažnju na užitak, slast, izgled, nego na ljubav koju one prouzrokuju«. (3 US 13)

Nalazimo se ovdje osim toga, kako se to vidi, potpuno u učenju »Nada y Todo«, učenju »Ništa i Sve« te u jednostavnom i lišenom vježbanju bogoslovnih kreposti. Sve ostalo nema više težine na Božjoj vagi. Bog, ako hoće, uvodi dušu koja je doprla do ove točke, u tunel »Noći duha« gdje će joj za jedinoga vodiča ostaviti svjetiljku vjere koja je tamna ali i vrlo sigurna.

XV. Pasivna noć duha

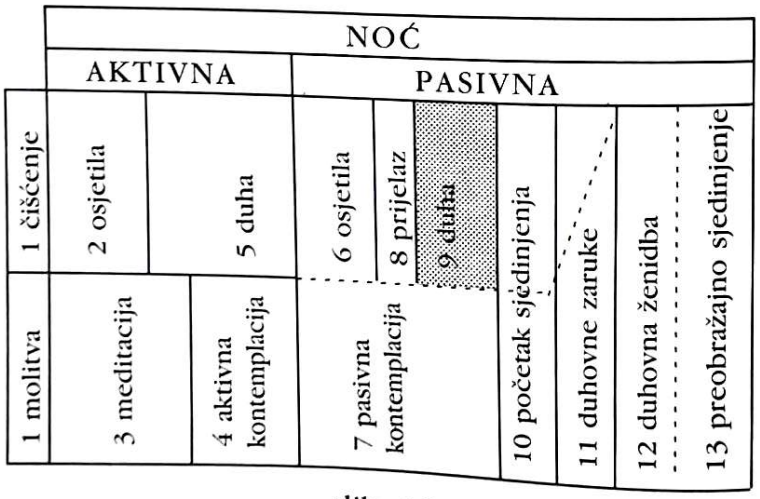

slika 16

Za vrijeme trajanja »Pasivne noći osjetila« duša se potpuno nalazila u suhoći što se tiče njezinog sjetilnog dijela, ali je u svome duhu uživala duboki mir u *spoznaji da ju Bog ljubi i da ona ljubi njega sa svoje strane.*

Kada Bog odluči da ovu dušu stavi u »Pasivnu noć duha« on joj oduzima i ovu spoznaju koju je imala da je ljubljena od njega otcjepljujući i čisteći ju tako od posljednje utjehe koja joj je preostala. Time je čini sposobnom za ovu ljubav vrlo čistu koja će omogućiti njezino sjedinjenje s njime.

Naš Svetac nam kaže da *»ako je Noć osjetila gorka i strašna za osjetila, Noć duha se s njom ne može usporediti, jer je strahovita i užasna za duh«.* (1 TN 8)

S druge strane, ova druga Noć apsolutno je potrebna, bilo da upotpuni prvu (nakon koje, kako smo to već rekli, preostaju još »korjeni« osjetnih sklonosti) bilo da ukloni glavnu smetnju za potpuno sjedinjenje s Bogom a ta je navezanost na sama sebe.

Pogledajmo kako se to događa.

Bog ulijeva u dušu »TAMNO MOTRENJE (tamnu kontemplaciju)« *o sebi,* a zahvaljujući njoj duša, *»a da ne čini ništa niti shvaća kako joj se to događa«* (2 TN 5), nađe se licem u lice s neizmjernom Božjom savršenošću.

U ovom »Tamnom motrenju« ili »zaljubljenoj Mudrosti Božjoj« (istoj koja obasjava nebeske blaženike!) duša otkriva svoju vlastitu ružnoću, svoju nečistoću i svoju nedostojnost.

Ovo sučeljavanje udara dušu te ju baca u tmine i očaj! U tminama, budući da beskonačno svjetlo zasljepljuje vidnu moć duše, u očaju, jer videći se *»tako nečista i jadna, čini joj se da joj je Bog suprotstavljen te da je ona postala protivna Bogu«.* (2 TN 5)

Ovo »*uvjerenje da ju je Bog osudio... te da je kažnjena s pravom, da ju je odbacio i da će zauvijek biti nedostojna njega*« (2 TN 6), muka je jednaka bolima pakla.

Osim toga duša, kao što se događa u paklu, također je uvjerena da je »*napuštena i prezrena od svih stvorova, osobito od osoba koje su joj drage*«. (2 TN 6)

Jedna druga muka koja žalosti i muči dušu u ovoj Noći, je ta što *joj je nemoguće moliti. »Ako katkada u tome uspije, čini to bez snage i bez slasti, uvjerena da ju Bog ne sluša i da ne mari za njene molitve«* (2 TN 8)

Katkada duša ne uspijeva pače ni da se bavi svojim poslovima, »*podložna rastresenostima i zaboravnostima tako dubokim, da joj prolaze dugi trenuci a da kasnije ne zna što je radila ni što se dogodilo, niti što radi ili što će raditi.*« (2 TN 8)

Međutim ovo »tamno motrenje« dar je osobite ljubavi pomoću koje ju Bog« *poništava, prazni, čisti od svih sklonosti i nesavršenih navika stečenih za čitava njena života – onako kako vatra postupa sa rđom – pa na taj način sada prolazi kroz čistilište koje bi trebala izdržavati u drugom životu*«. (2 TN 6)

I budući da ove sklonosti »*prebivaju u središtu duše*« pa su kao pomiješane s njom, »*gotovo da je nužno da sama duša bude poništena i razorena kao zlato u talionici.*«

»*Sličnim mukama, Bog veoma ponizuje dušu, ali samo zato da bi je kasnije uzvisio*«. (2 TN 6) Ponizuje je utoliko više, što više je hoće uzvisiti. (2 TN 7)

Ovdje se spontano postavlja pitanje: koliko vremena obično traje strašna »Noć duha«?

Sveti Ivan, oslanjajući se na svoje osobno iskustvo i na iskustvo duša koje je vodio, kazuje nam da »*ako ona uistinu treba biti duboka, kolikogod bila jaka, traje nekoliko godina*«. (2 TN 7)

Srećom je ovo »tamno motrenje Boga« isprekidano međuprostorima olakšice, inače ga duša ne bi izdržala. Ali i sami ovi međuprostori su joj mučni radi svijesti o korjenu nečistoće koji se još uvijek nalazi u njoj kao i po sigurnosti da će se Noć brzo vratiti da bi ona trpila. »*Zaista, duša će vidjeti koliko uzvišenosti i niskosti ima na ovom putu, i kako nakon napredovanja u kojem uživa, ponovno dolazi oluja i trpljenje... Takav je redovan stil i vježbanje stanja motrenja, u penjanju i spuštanju, ne ostajući nikada u istom stanju, dok se ne stigne u stanje počinka (u Bogu)*«. (2 TN 18)

Zbog toga duša ima potrebu za velikom mjerom srčanosti i ljubavi, i »*velike čistoće koju ne može postići bez velikog lišavanja od svega stvorenog i bez živog mrtvenja.*« (2 TN 24)

Prema tomu koliko »tamno motrenje Boga« u duši rastjerava svako samopoštivanje te ju prazni od svakog sebeljubnog zadovoljstva, Bog sve dublje prodire u nju te ju preobražava u sebe.

Duša spoznaje svoje novo stanje te u njem svojski uživa, ali ne zna niti može izraziti ono što joj se dešava, budući da se ovo iskustvo ne može zamijetiti ni pomoću osjetila niti pomoću razuma.

Ona je jedino sposobna da osjeti njegove plodove te »*može jedino reći da je zadovoljna, mirna, zadovoljena što zamjećuje Boga i da je po njenom mišljenju sve dobro*«. (2 TN 17)

Zaista samo osobno iskustvo može nam dati spoznati i kušati milinu Božju »*jer se božanska savršenstva ne mogu razumjeti onakva kakva su u sebi... ako ih ne kušamo i u njima uživamo*«. (2 TN 7)

Sa svoje strane duši ne preostaje drugo nego da *nastavi vježbati tri bogoslovne kreposti* kako je to činila u prošlosti. Mnogo više, u onom »tamnom i

zaljubljenom motrenju Boga« ove kreposti postaju njezin *jedini* oslonac i njena *jedina* nutarnja djelatnost.

Osim toga, ove ju čine uvijek sve ljepšom u Božjim očima tako da više ne može biti napadana od svoja tri neprijatelja: đavla, svijeta i tijela, osim katkada, ali jedino zato da ga nakon toga veliča. Bog dopušta da je đavao može još okrznuti osjećajima nemira i užasa.

Stoga ona odlazi u potpunoj sigurnosti i bez bojazni u susret Zaručniku.

Zaručnik, što više u nutrini duše gdje stanuje na skrovit i bitan način, daje sada svojoj zaručnici cjelov ljubavi.

U ovom cjelovu ili *»bitnom dodiru božanskog sjedinjenja između Boga i duše... ona prima jedno dobro koje nadilazi sva ostala dobra te dolazi do najvišeg stupnja molitve što postoji«.* (2 TN 23)

»Zahvaljujući ovim bitnim dodirima, duša se malo pomalo čisti, jača i osposobljava da na stalni način prima sjedinjenje s Predragim... u svojim Duhovnim zarukama s Božjim Sinom«. (2 TN 24)

XVI. Početno sjedinjenje

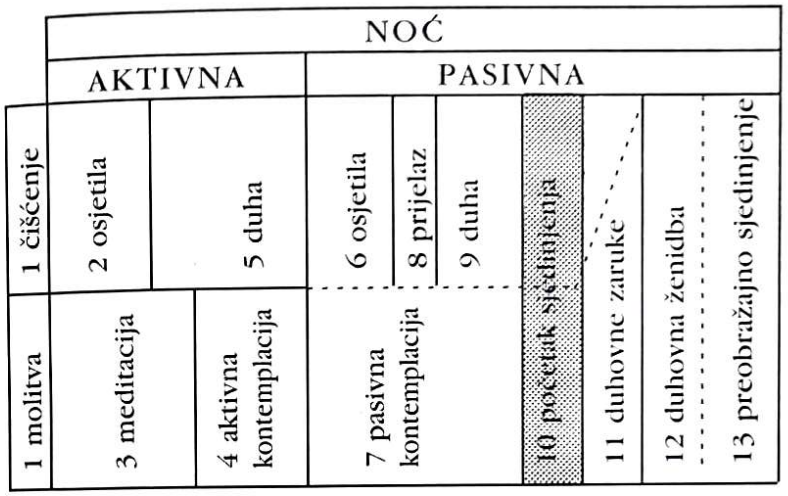

slika 17

Iz kratkog pregleda koji nam je sv. Ivan od Križa dao o »Duhovnim zarukama« saznajemo da između duše i Boga može ondje postojati još *jedno novo i intimnije sjedinjenje* koje će Svetac rastumačiti utječući se ALEGORIJI ŽENIDBE.

Razmotrimo ga ponajprije ukratko prije nego li ga detaljno raščlanimo:

– Duša je do sada tražila da se sjedini s Bogom odričući se svoje ljubavi za stvorenja, kako bi ju mogla upraviti potpuno i jedino njemu (Aktivna noć); i Bog joj je moćno pomagao da to učini (Pasivna noć).

Ovo »čišćenje« bilo joj je bolno, ali spasonosno, jer joj je zaslužilo pogled osobite Isusove ljubavi o čemu nam govori Evanđelje:

»Nato ga Isus pogleda i zavoli«. (Mk 10,21)

U taj isti čas, duša, *se zaljubljuje u Boga.* Tako za nju započinje ovo bojažljivo i radosno traženje svih

zaljubljenika. Noću i danju, ona misli jedino na svoga Boga i gori od želje da ga sretne, da ga vidi, da ga usreći.

Kako zna da ovo neće biti moguće na savršeni način, nego tek u drugom životu, htjela bi umrijeti da bi ga mogla doseći.

Tako se ostvaruje ponajprije POČETNO SJEDINJENJE između duše i Boga o kojem ćemo govoriti u ovom poglavlju. Ali prije toga bacimo pogled na odvijanje ovog sjedinjenja.

– Kada Bog vidi dušu tako zaljubljenu u njega i ne mogavši se više oduprijeti svojoj vlastitoj želji, daje da ga duša nađe te potvrđuje svoj ljubavni ugovor s njom: »Da, ti ćeš biti moja zaručnica!«

Ovo je dan DUHOVNIH ZARUKA kada si duša i Bog jedan drugome obećaju vječnu vjernost.

I kao što dvoje zaručnika uživa u izmjenjivanju pažnji i darova, tako duša i Bog nalaze svoju radost, svoju jedinu radost, u izmjenjivanju najdragocjenijih darova kakve mogu darovati jedno drugome.

– Dok ne dođe osobit dan, onaj koji bijaše očekivan oduvijek, dan gdje je zaručnica posve pročišćena pažljivostima koje je Zaručnik imao za nju, uvedena u blaženo sjedinjenje DUHOVNE ŽENIDBE sa svojim Stvoriteljem *»u kojoj se odigrava sjedinjenje dviju naravi tako, da se one sačuvavši posve svoju vlastitu bît, izgleda, ipak pomiješaju međusobno jedna i druga u Bogu«.* (DS 22,5)

Ovdje Bog duši više ne daje svoje darove, već joj se daje on sâm, upijajući je u sebe.

Od sada duša ne čini više ništa drugo nego da ga ljubi, ljubavlju istom kojom Otac ljubi Sina a Sin Oca, ljubavlju koja je sâm Duh Sveti.

Duša je stvarno preobražena u Boga.

U knjizi »Živi plamen ljubavi« sv. Ivan od Križa – jedini od svih mistika svih vremena koji to kazuje – opisuje daljnji razvoj Duhovne ženidbe koju duša može iskusiti u ovom životu. Radi se o PREOBRAŽAJNOM SJEDINJENJU, u kojem duša, već pobožanstvenjena u samoj sebi, *»oko sebe baca iskre i plamenove božanske ljubavi«.* (ŽP, Prol. 3-4) postajući na taj način još sličnija Bogu.

Nakon ovog sjedinjenja, nema drugog do li sjedinjenja bez zastora, vječnog sjedinjenja u raju.

Pokušajmo sada razumjeti kako se ostvaruje ovo POČETNO SJEDINJENJE, kako se duša zaljubljuje u Boga, prema opisu koji je dao sv. Ivan od Križa u 12 prvih poglavlja »Duhovnog spjeva«.

Potkraj »Pasivne noći duha« duši je došlo da usklikne sa zaručnicom u Pjesmi nad pjesmama (1,2):

»Poljubi me poljupcem usta svojih!«

I Bog ju je doslovce uslišio sagnuvši se k njoj i dajući joj poljubac. *»Evo, to se,* podvlaći sv. Ivan, *događa jednako s Bogom«.* (2 TN 23)

Iskustvo ljubavi sadržano u ovom cjelovu s kojim je sâm Bog dodirnuo dušu, tako je duboko i temeljito da se duša nalazi ranjena od ljubavi prema njemu.

Zato kada dođe k sebi i vidi se sama, plače i zaklinje:

Gdje si se sakrio, Prijatelju,
Ti što me ostavljaš u jecajima?« (DS 1)

Odgovor neće kasniti, nošen vjerom koja ostaje i uvijek će ostati najsigurniji vođa sjedinjenja s Bogom:

»U tebi sam, imam svoj stan u tebi!«(usp. Iv 14,23)

Stoga naš svetac uzvikuje: *»O dušo, najljepša među svim stvorenjima, koja toliko žudiš za tim da znadeš gdje je tvoj Predragi, da ga nađeš i s njim se sjediniš!*

Od sada ti je rečeno da si ti sama mjesto u kojem on boravi i skrovište u kojemu se krije. Zaista se možeš uvelike radovati, znajući da ti je sve tvoje dobro i sva tvoja nada tako blizu, da stanuje u tebi!« (DS 1,7)

Kao što draga koja, znajući gdje se je sakrio njezin ljubljeni, napušta sve, kuću, bogatstva, prijatelje, da ga nađe, tako *»duša koja želi susresti svoga Boga treba se udaljiti od svih stvari i povući se u vrlo veliku sabranost unutar sebe, kao da ništa drugo ne postoji.«* (DS 1,6)

Ova sabranost duše u Bogu ostvaruje se još jednom u molitvi, *»gdje se ona dugo zadržava s njime, dok ga ne bude ljubila potpunom ljubavlju, jer ništa ne postizavamo od Gospodina osim po ljubavi«.* (DS 1,13)

Ako duša ovako zaljubljena nastavi vjerno i revno tražiti isključivo svoga ljubljenoga, tada se Bog gane na ovakvu ljubav te *duši otkriva – na trenutak – svoju prisutnost u njoj.*

Ovaj dar koji sv. Ivan od Križa zove »dodirom božanske spoznaje « (DS 7,4), pače iako traje kratko vrijeme dovoljan je da raspali dušu takvom ljubavlju za Boga da *»živi uvijek umirući; a ono što je osobito ubija jest, što ne može umrijeti uistinu od ljubavnog zagrljaja«.* (DS 7,4)

Stoga se sama pita ovim riječima:

»Ali kako možeš preživjeti
O moj živote, ne živeći ondje gdje živiš?«
(DS 8)

»Zaista, ona tada malaksava od žudnje da uroni u ovo najviše dobro koje u isto vrijeme osjeća prisutno i skriveno«. (DS 11,4)

Ove neočekivane božanske pojave i vrlo kratke, nanovo raspaljuju izazivajući u duši porast želje za

Bogom i bol koju osjeća što ga ne posjeduje otkrivenog, bez ikakvog zastora.

Božanski jelen se pokazuje, ljubavna rana, zatim bježi i sakriva se.

»Ti pobježe ko jelen,
Al' prije raniv mene!« (DS 1)

Zatim duša upravlja nježne prijekore ljubljenome govoreći mu:

»Zbog čega ti ne izliječi
To srce kad si ranio ga jednom?« (DS 9)

I znajući dobro da samo on može izliječiti nanesenu ranu, ona zaklinje:

Ah tko da izliječi me?
Već jednom mi se uistinu predaj!« (DS 6)

Dakle ovo je vrijeme za dušu razdoblje velikih patnji isprekidano tek ovim kratkim »ljubavnim dodirima« preko kojih Bog otkriva duši svoju prisutnost. Kada oni prestanu, duša upada u muku još mnogo veću nego prije.

XVII. Duhovne zaruke

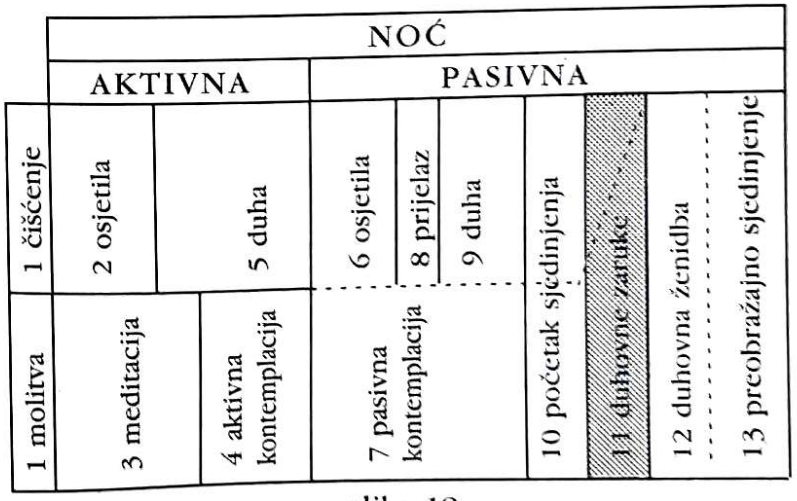

slika 18

Prije nego li što proslijedimo sa opisivanjem onoga što čeka dušu koja je došla na prag duhovnih zaruka s Bogom, odredimo smisao stvarnosti koja će sad na dozoriti u duši i koju označuje izraz *»novo i intimnije sjedinjenje s Bogom«*.

SJEDINJENJE S BOGOM koje posjeduje duša od svog krštenja (vidi pogl. II) je »dioništvo u trojstvenom Božjem životu u Isusu Kristu«.

Ovo dioništvo omogućeno je prisutnošću Božjom u duši u stanju milosti; ona raste i postaje potpunija (usp. pogl. III) osobito po vježbanju bogoslovnih krepo-sti.

»Novo i prisnije sjedinjenje s Bogom« - o kome smo govorili u prijašnjem poglavlju i o kome ćemo govoriti u slijedećim poglavljima - *isto je ovo krsno sjedinjenje dovedeno do najvišeg bogoslovnog razvit-ka; ono već učestvuje u izvjesnom iskustvu* blaženog i bez zastora sjedinjenja u raju.

Istina je da će i najsavršenija i najsjedinjenija duša s Bogom, doklegod je u ovom životu, uvijek trebati živjeti od vjere, ufanja i ljubavi, ali je također istina da se Bog katkada udostoji privući je k sebi objavljujući joj, kroz nekoliko trenutaka, svoju blaženu prisutnost.

Vrlo kratka Božja očitovanja u duši (koje mistici zovu »cjelovima«, »dodirima«, »milovanjima«, »zraka-ma«) izazivaju u njoj povrede i ljubavne rane a također i »zanosi«, »ushićenosti« i »poleti duše«: sve su to stvari koje u duši gase svaku zemaljsku želju i u njoj raspaljuju tako veliku čežnju da zbog njih priželjkuje smrt kako bi se odmah našla s njim bez ikakvog zastora.

Jer na koncu cilj sveukupnog providonosnog Božjeg plana točno je ovaj: preobraziti nas u Isusa *da bismo živjeli s njim u nebu ono što smo već na zemlji: »dionici« božanske naravi i (slave)«* . (2 Pt 1,4)

Onda kako da se čudimo da Bog hoće, za onoga koji se je ispraznio od svega da bi ga posjedovao, njemu sâma, »predujmiti« od budućnosti te mu davati odmah ovdje na zemlji poneki prolazni dokaz svoje prisutnosti već stvarne u njegovoj duši?

Nakon ovih razmatranja, pogledajmo kako se odvi-jaju DUHOVNE ZARUKE između zaljubljene duše i njezinog Boga.

Bog *»videći dušu ranjenu njegovom ljubavlju, dirnut je njezinim jadikovkama, i sa svoje je strane ranjen ljubavlju za nju jer je među zaljubljenima rana jednoga također rana drugoga a osjećaj koji kod toga imaju zajednički im je«*. (DS 13,9)

Stoga se božanski ljubavnik, ne odolijevajući više, pokazuje duši kao ranjeni jelen, što se pojavljuje u njenoj pratnji na visinama te je doziva k sebi govoreći joj:

»Golubice, povrat' se,
Jer ranjeni se jelen
Na uzvisini kaže,
I hladi se na dašku tvojeg lijeta«. (DS 13)

Još nije riječ o konačnom sjedinjenju, već o konač-nom *izboru* duše od Boga i Boga od duše: to su »duhovne zaruke«.

Budući da su kod ovih zaruka dvije volje vezane zauvijek, one se također nazivaju »Sjedinjenjem volja«. Zaista, *»Božja volja i volja duše odsada su jedno ... jer se duša odrekla svake druge sklonosti prema stvorovi-ma«*. (ŽP 3,25)

»Kada se ovo dogodi, Gospodin priopćuje duši velika dobra uljepšavajući je veličinom i uzvišenošću, obasipavajući je mirazom darova i kreposti, odijeva-jući je božanskom spoznajom i ljubavlju, sve kako se

postupa sa zaručnicom na dan njenih zaruka«. (DS 14;15)

Ovi su darovi okrunjeni tihim i mirnim posjedovanjem Boga.

Zaista, *»toga sretnog dana, prestale su u njoj žestoke tjeskobe i ljubavne jadikovke ... i ona započinje živjeti u stanju mira, uživanja i miline«* (DS 14;15), čak ako će još morati podnositi pokoju uzbunu ili neugodnost od strane osjetila ili đavla, *»stvari koje će prestati jedino Duhovnom ženidbom«* (DS 14;15, 30)

Za vrijeme zaruka česti su posjeti Dragoga te često izmjenjivanje darova.

»Kod mnogih posjeta, duša rasvjetljena Božjim svjetlom, u svome duhu vidi sve kreposti koje ima ... pa ih sve ujedinjuje i nudi Ljubljenome kao kitu cvijeća«. (DS 15,1)

Nema potrebe reći da je za svu ovu izmjenu darova odlučujuća molitva motrenja. Ona će se vjerno obavljati i nastavljati proširivati na svu djelatnost preko dana tijekom koje će duša tražiti da u svim stvarima pristane uz volju *svoga božanskog Zaručnika »s onom pravom i punom ljubavnom privolom koja obilježava Zaruke«*. (DS 19,2)

Na toj točki, zaista, molitva ide za tim da postane neprestana, ostvarujući na savršen način Isusovu zapovijed: *»Treba moliti bez prestanka«* (usp. Lk 18,1) i postajući jedno s čišćenjem. U stvari, ovo posljednje gubi ovdje svoj negativni vid izbjegavanja stvorova zbog razvijanja pozitivnog vida pristajanja uz Boga što je osobina molitve.

Osim toga, budući da u svojim zarukama duša želi jedino sve što želi njezin Predragi, u njoj se zapaljuje revnost za spas duša, jednaka Božjoj. Ovaj žar koji gori u Isusovu srcu, sveopća je gorljivost, bez osobne prednosti, revnost koja moli i radi, ali osobito ona koja

trpi sa Isusom na križu. Zaista, *»čini joj se neznatnim samoj ići u nebo«* nakon što je Krist umro za sve na križu. (Savjeti duhovnosti, 10)

U revnosti za spas duša pokazanoj za vrijeme apsolutne napuštenosti nje same, među milosrdnim Isusovim rukama, duša se više ne bavi ni sobom, ni svojim prošlim grijesima, ni svojom budućnošću. *»Ako su nekada do nje dopirale vode žalosti, potječući od nečega što se desilo ili od njenih grijeha ili od grijeha drugih - kao što duhovni ljudi imaju običaj duže ih osjećati - sada, iako ih smatra za ono što su uistinu, više joj ne zadaju ni žalosti ni tuge«*. (DS 20 i 21, 10)

I to zato, jer se duša od sada povjerava svome Bogu i znade da će on misliti na to da sve otkloni, jer je ona učinila sve što joj bijaše moguće i potrebno da bi se dala nositi na ramenima Dobroga Pastira.

»Uistinu je divno vidjeti zadovoljstvo i radost koju osjeća ljubezni Pastir i Zaručnik duše kada na nju sada gleda kao na ponovno nađenu ovcu i savršeno smještenu na njegovim ramenima i pridržavanu njegovim rukama u ovom tako željenom sjedinjenju!«

I tako Bog, *»noseći je na svojim rukama«*, uvodi dušu koja je *»njegov vijenac i radost njegova Srca«*, (DS 22,1) u neizrecivo sjedinjenje Duhovne ženidbe.

XVIII. Duhovna ženidba

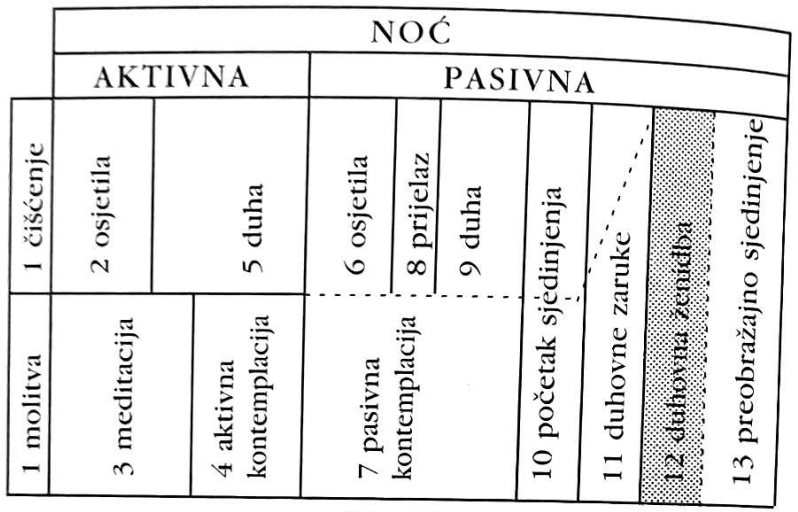

slika 19

Malobrojne su duše koje, vjerne do kraja zakonu ljubavi, zakonu »Nada y Todo« stižu na ovom svijetu uživati sreću koju obuhvaća ovo vrlo uzvišeno sjedinjenje s Bogom. *»Dobro je znati* uvjerava nas sv. Ivan od Križa, *iako ima mnogo duša koje uspijevaju postići stupanj ljubavi koji smo dovle opisali, malobrojne su one koje dospijevaju u ovom životu ... do savršenog sjedinjenja s Bogom nazvanog Duhovnom ženidbom«*. (DS 26,4)

Ipak nas Svetac bodri da silno poželimo ovu milost te da velikodušno radimo na tomu da ju postignemo. Božanski Zaručnik, zaista, gori od želje da nam dade ovo sjedinjenje i jedino naš nedostatak ljubavi može nas spriječiti da stignemo do njega. (ŽP 2,27)

Zapitajmo sada našega Sveca u čemu sastoji DUHOVNA ŽENIDBA?

Sveti Ivan nam odgovara: *»To je potpuna preobrazba duše u njezinog Predragog, preobrazba u kojoj se dva dijela međusobno daruju jedan drugome na*

neograničen način, po izvjesnom izvršenju ljubavnog sjedinjenja koje dušu uzdiže iznad nje same, koje ju pobožanstvenjuje i čini, da tako kažemo, Bogom po dioništvu, bar onoliko, koliko je to moguće na ovom svijetu«. (DS 22,3)

»Ako se svjetlost jedne svijeće miješa sa sunčevim sjajem, svijeća pomrča pred danjom zvijezdom, čiji blještavi sjaj briše i upija svako drugo svjetlo«. (DS 22,3)

To više, dakle, nije sjedinjenje samo »volja« kako se događalo kod Duhovnih zaruka, već »potpuno« sjedinjenje koje upija i s Bogom sjedinjuje sve moći, podrazumijevajući tu i osjetila.

»Stoga mislim zaključuje sv. Ivan od Križa, *da se ovakvo stanje ne ostvaruje, a da duša nije utvrđena u milosti»* (DS 22,3) tj. da je onesposobljena za grijeh.

Uzročnik ovog sjedinjenja nije nitko drugi nego li Duh Sveti koji sada u dušu izvanredno obilno ulijeva svoje darove, koji vježbanje svih kreposti čine laganim i radosnim, kao što jaki i prijatni vjetar čini vožnju broda lakom i brzom.

Kako smo to protumačili na početku poglavlja XVII., sjedinjenje s Bogom, koje duša prima i koje usavršava vježbanjem u bogoslovnim krepostima, jednako je onom koje postoji sada u Duhovnoj ženidbi, međutim s dvije razlike:

Prva *»sastoji od činjenice da se jedno (sjedinjenje kreposti) vrši korakom kojim koraca duša, tj. postupno dok se drugo (ono u Duhovnoj ženidbi) ravna po Božjem koraku, tj. čini se odjedamput«*. (DS 23,6)

Druga razlika sastoji se u činjenici da je sjedinjenje u Duhovnoj ženidbi u nekim svojim vidovima i u izvjesnim trenucima, skoro iskustveno.

Poslušajmo dakle našeg Sveca što nam govori o onom što duša kuša i uživa u ovom sjedinjenju, naime

iako ono što se o tome može izreći i nije »ništa« u usporedbi sa stvarnošću. (DS 26,4)

– Prije svega duša postaje svijesna nazočnosti Božje u sebi: *»redovno ga ona osjeća i u tome duboko uživa«*. (ŽP 4,15)
– Ona ga osjeća prisutna u toliko što je njezin Zaručnik, tj. kao onaj koji njoj isključivo pripada: *»Ona počiva u naručju takvog Zaručnika po kojem se osjeća stegnuta u pravi duhovni zagrljaj po kojem živi Božji život«*. (DS 22,6)
– Posjeduje nadnaravnim putem, duboku spoznaju otajstva koje se tiče njenog Predragog: *Zaručnik joj velikom lakoćom, kako bi to uradio vjeran muž, često razotkriva svoje čudesne tajne i upućuje ju u svoja djela, jer istinska i savršena ljubav ne zna zadržati nikakvu tajnu pred srcem koje ljubi. Po ovim najdubljim priopćenjima, on je uvodi osobito u duboku spoznaju slatkih tajni svoga utjelovljenja i divnih načina koje je upotrijebio da izvrši otkupljenje čovječanstva, što se ubraja među najuzvišenija Božja djela«*. (DS 23,1)
– Ona osjeća da živi trojstveni Božji život: *»Duša putem sudjelovanja izvodi svoj čin razuma, spoznanja i ljubavi u Presvetom Trojstvu, skupa s njim i kao ono, jer to Bog sâm izvršava u njoj«*. (DS 39,4) *»Ondje duša već uživa iznenađujuće znakove svoje slavne sudbine koji ispunjavaju dušu neizrecivom srećom«*. (DS 39,6)
– Ona postizava savršenu vlast svoga razuma nad svojim osjetilima: *»U stanju Duhovne ženidbe, sjetilni je dio očišćen i produhovljen na takav način da i on sudjeluje i uživa na svoj način u velikim duhovnim milostima koje joj Bog priopćuje u unutrašnjosti duha«*. (DS 40,5)

– Napokon treba napomenuti da sva duhovna iskustva koja duša uživa u Duhovnoj ženidbi u njoj izazivaju gorljivu želju za nebom gdje će ta iskustva jedino postati savršena, jer će samo tamo njezino sjedinjenje s Kristom biti savršeno i otkriveno: *»Zaručnica izlaže tako pogledima Božjega Sina, svoga Predragoga, sve one duševne sposobnosti i sve ove savršenosti, želeći da od Duhovne ženidbe na koju se Bog udostojao uzdići je u vojujućoj Crkvi, prijeđe na slavnu ženidbu slavne Crkve.*

O neka se svidi njegovoj božanskoj dobroti da onamo dovede sve one koji zazivaju presveto Ime Isusovo!«(DS 40,7)

XIX. Preobražajno sjedinjenje

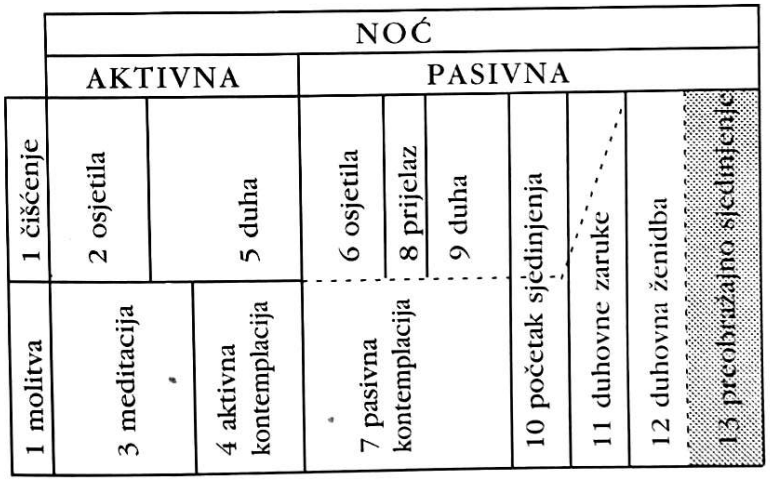

slika 20

Izraz »Preobražajno sjedinjenje« (ŽP 1,25) često upotrebljavaju autori da bi označili »Duhovnu ženidbu« o kojoj smo upravo govorili. Međutim, pravo

rekavši posebno treba govoriti o *krajnjem, najuzvišenijem razvitku* Duhovne ženidbe koju je sv. Ivan od Križa iskusio na samom sebi i koju je na čudesan način opisao u svojoj knjizi s naslovom »Živi plamen ljubavi«.

Poslušajmo ga:

»Do sada sam govorio o stupnju najuzvišenijeg savršenstva do kojega se može doći u ovom životu, koji je preobrazba u Boga u Duhovnoj ženidbi. Ovdje ću se sada baviti ljubavlju još uzvišenijom i savršenijom koja je moguća u tom istom stanju preobrazbe«. (ŽP Prol. 3)

Da bi bolje razumjeli u čemu se sastoji ova »uzvišenija i savršenija ljubav«, on se služi jednom usporedbom:

»Duši se događa kao i drvu u koje premda je prodrla vatra i promijenila ga i združila ga sa sobom, sve više se raspaljuje i usijava dok ne stane bacati plamenove i iskre«. (ŽP Prol. 3)

Preobražajno sjedinjenje je dakle *isto sjedinjenje s Bogom kao i ono kod Duhovne ženidbe, koliko je najviše moguće spojeno s djelatnošću. Krajnja je to granica do koje može doći jedna duša u vježbanju ljubavi, granica iznad koje ne postoji više drugo nego vječni život.*

Kako ne postoje prikladne riječi kojima bi opisali ovu uzvišenu djelatnost Božje ljubavi u duši, sv. Ivan od Križa utječe se pjesničkim slikama. Na platno nabacuje nekoliko poteza kistom velike svjetlosti a da nisu ni po kojoj logici međusobno povezani. Riječ je o četiri kitice pjesme *»O Živi Plamenu Ljubavi«*

Shvatimo joj poruku, kiticu po kiticu:

I. Kitica

»O živi plame ljubavi ... Ovaj plamen ljubavi je Duh njezina Zaručnika, koji nije nitko drugi nego Duh Sveti kojega od sada duša osjeća u sebi, ne samo kao vatru koja ju troši i preobražava u slatku ljubav (u Duhovnoj ženidbi), već i kao vatru koja gori u njoj i baca plamenove koji kupaju dušu rosom slave (u Preobražajnom sjedinjenju)«. (ŽP 1,3)

Osobitost preobražajnog sjedinjenja je dakle ova »djelatnost ljubavi« koju Duh Sveti razvija u duši pretvarajući je sve više u Presveto Trojstvo u čijem krilu Duh vječno baca ove plamenove beskrajne ljubavi koji su isti život Božji.

Ne treba se dakle čuditi što su *»takvi čini ljubavi koje duša proizvodi vrlo dragocjeni i da jedan jedini među njima vrijedi mnogo više od svega što čini u čitavom svom životu«.* (ŽP 1,3)

Tim više trebamo se čuditi što *»duša već u ovom životu uživa predokus vječnoga života«,* (ŽP 1,3) te želi od sada umrijeti da bi bez zastora susrela svoju jedinu ljubav.

Obraća se također Duhu Svetomu i moli njega završni udarac koji će presjeći osnovu njezina života, ovim riječima:

O ljubavi živi plame,
Što ranjavaš me nježno
U središtu mi duše najdubljemu,
Kad hladan više nisi,
Dovrši ako hoćeš;
Razderi zastor što nam susret priječi«. (ŽP 1)

II. kitica

Ono što se dogodilo u duši tako zahvaćenoj plamenom i bukteći od ljubavi, njezin je potpuni preobražaj u čistoću Božju i u njegov Život.

Da bi to izrazila, duša govori da je djelo Božje u njoj kao željezo u vatri tj. žarilo koje prodire do dna duše da ju čisti i rani ljubavlju.

»Ali da se razumije narav ove rane, dobro je znati da žarilo prirodnog ognja uvijek izazove ranu na mjestu koje dodirne, tim više što ima svojstvo da – kad se stavi na neku drugu ranu, koja još nije bila u plamenu – učini da ona postane užarena; *tako ljubavno žarilo (koje je Duh Sveti) odmah ljubavlju rani dušu koju dotakne, bilo da je već bila ranjena drugim ranama grijeha i bijede, bilo da je ostala zdrava. Na taj način, rane izazvane drugim uzrocima, postaju ljubavnim ranama«.* (ŽP 2,7)

Stoga duša, očišćena i od Duha (Svetoga) raspaljena, ovako moli:

»O žarilo ti blago!
O darovana rano!
O ruko meka, dodiru obazriv,
Što ukus vječnog ima
I svaki dug što plaća,
Smrt zadajući, smrt u život mijenja«. (ŽP II)

III. kitica

Vatreni jezici što ih razbacuje dim oko sebe u ovom stanju »Preobražajnog sjedinjenja«, pokreću i božanski čiste dušu; što više napunjaju je božanskom mudrošću rasvjetljujući joj beskrajna Božja savršenstva. *U svojoj bîti jedinstvenoj i jedinoj, on je svemoguć, mudar, dobar, milostiv, pravedan, jak, ljubezan, vječan... s drugim bezbrojnim svojstvima i krepostima koje mi ne poznamo«.* (ŽP 3,2)

Stoga duša zove ove plamenove imenom

»Baklje vatrene« (ŽP III)

u kojima gori, i preko kojih vidi, kuša Boga »iznutra«, onako kako Bog vidi sebe i uživa u sebi sâmom.

IV. kitica

Međutim duša, premda uvučena u taj ljubavni plamen u punoj djelatnosti ostaje duboko uronjena u potpuno spokojstvo i mir gdje ona uživa svog Boga koji je njen Zaručnik, koga osjeća nazočna u sebi *»kao ljubavnika usnulog na njenom krilu«.* (ŽP 4,14)

»Koliko li je sretna ova duša! I koliko li je dolično za nju da se odijeli od svih stvari, da izbjegava bučne poslove i da živi u beskrajnom miru da ne bi smetala ni uznemirivala pa ni najmanjom bukom, grudi Ljubljenoga!« (ŽP 4,15)

Da ugodi svojoj zaručnici, on se u duši budi spontano te joj daje *»posve novu objavu o božanskom životu, o bîti i skladu koji sva stvorenja posjeduju u njemu«.* (ŽP 4,6)

»Potpuno je nemoguće izreći kako duša kod tog buđenja spoznaje i osjeća preuzvišenost Božju« (ŽP 4,10), a nemoguće je i izraziti *»neizrecivi užitak koji osjeća u ovom disanju Duha Svetoga u Bogu, u kojem je ona na uzvišeni način proslavljena te opijena ljubavlju više no što se može izreći, ovako uronjena u dubine Božje«.* (ŽP 4,16)

Zato, obraćajući se Bogu Jednom i Trojstvenom, koji je otvorio oči njezine duše na najsnažnije izljeve ljubavi kakvi su mogući ovdje na zemlji, ona može tek mrmljati:

»O kako blag, ljubežljiv
u krilu mom se budiš
I dišuć slatkim dahom,
Sveg dobra, slave punim,
O kako nježno osvajaš me za se!« (ŽP IV)

Evo cilja kojemu vjerne duše vodi put, onoga Ništa i Sve, pređen za Isusovu ljubav. Bog želi da budu brojne one koje ga postizavaju, tim više da onamo dođu sve, budući da se on za sve utjelovio i za sve umro na križu!

ZAKLJUČAK

Presveta Djevica Marija
(vrhunac Božjeg stvaralaštva)

● *Marija, naša slava*

Stvorenje koje je, savršenije od svih drugih, ostvarilo već ovdje na zemlji svoje sjedinjenje i svoju potpunu preobrazbu u Boga, je Marija, Majka Isusova. Istina je to vrlo sigurna kako ju potvrđuje sv. Ivan od Križa: *»Preslavnu Djevicu, našu Gospu, od njenog je početka Bog uzdigao u ovo uzvišeno stanje«.* (3 US 2,10)

Povod za njezinu ovako uzvišenu duhovnu veličinu dolazi joj od povlastice što treba postati Isusovom Majkom. Bog, zaista, kada je htio da njegov božanski Sin postane našim bratom, *upotrijebio je snagu mišice svoje«* (Lk 1,31) te mu je svemoću kojom je raspolagao pripremio Majku, najljepšu, najsvetiju, najdostojniju njega.

U Mariji, Bog je uistinu upotrijebio svu svoju moć posvećenja, moć u sebi neograničenu, ali koja je bila ograničena jedino činjenicom da Marija ostane stvorenje.

Činjenica da ju je sačuvao, da ju je učinio »bezgrešnom« kod njezinog začeća, znak je ove božanske volje, pače i kada nije jedini i najveći znak koji joj bijaše udijelio.

Zaista riječi one koja je »najponiznija od svih stvorova«:

»Velika mi djela učini Svesilni«(Lk 1,49),

daju nam naslutiti koje li su milosti sjedinjenja i preobrazbe u Boga (što su velike stvari) bile sakrivene u njezinoj duši!

● *Marija, naš uzor*

Ne treba međutim misliti da je Naša Gospa samo primala, a da ništa nije davala. Premda je bila zasuta ovako velikim darovima, omogućila je i podupirala Božje djelo stalnim vježbanjem u svim krepostima, naročito vjere i ljubavi.

Prije svega vjere koju je Marija živjela herojski tijekom čitavog svog života:

– kada je povjerovala Anđelovoj riječi koji joj je navijestio da će se od nje, djevice, roditi Spasitelj svijeta;

– kada ga je gledala gdje se rađa i raste pokraj nje te je vjerovala da je njezin Sin njezin Stvoritelj;

– kada ga je vidjela razapeta, od svih napuštena, zatvorena u grob i da je vjerovala da će uskrsnuti.

Tako i Elizabeta, idući joj ususret za vrijeme pohođenja, govori: *»Blažena ti što povjerova!«* (Lk 1,45)

Marija bijaše isto tako junakinja u svojoj ljubavi; tako:

– u ljubavi prema Bogu kojemu je posvetila svoje djevičanstvo (LK 1,34) i prema volji kojoj je savršeno podložila svoju vlastitu volju u riječi »da« kod navješte-

nja do mučeništva ljubavi koje je podnjela na podnožju Isusova križa (DS 20,10);

– i u ljubavi prema bližnjemu, služeći ponizno i tiho cijeli svoj život Isusu, Josipu, Elizabeti i Apostolima.

● *Marija, naša posrednica*

Kako smo ranije kazali, porijeklo sveg Marijinog dostojanstva njezino je božansko materinstvo. Za nj' ju je Bog posvetio, tj. sjedinio i preobrazio u sebe, u najvišem i najuzvišenijem mogućem stupnju.

Međutim Božja ljubav prema njoj nije se zaustavila na tomu već je išla tako daleko da zatraži njen pristanak za ostvarenje utjelovljenja Riječi.

Tek nakon što je Marija odgovorila: *»Neka mi bude po tvojoj riječi«,* (Lk 1,38) Bog je počeo ostvarivati svoj plan spasenja čovječanstva.

Istina je da je Bog već unaprijed znao da će mu »najsvetija od svih stvorova« odgovoriti »da« sa svim zanosom svoga srca, usprkos svega *on je htio* da utjelovljenje ovisi od njenog slobodnog izbora.

»Čija privola bila je dostatna
da se izvrši misterij«. (Pjesme 6,8)

Ili, otkako je nestvoreno Presveto Trojstvo mistično »pokleknulo« pred ovim stvorenjem podloživši njegovoj privoli ostvarenje misterija koji sjedinjuje čovjeka s Bogom, svaka druga milost koja sjedinjuje i preobražava, koju čovjek prima od Boga udijeljena nam je u stvari jedino s pristankom i posredovanjem Marije.

Evo zašto je Presveta Djevica Posrednica svih milosti, tako »obavezni prolaz«, »staza« po kojoj je Bog

odlučio doći k nama, po kojoj također želi da se mi sjedinimo s njim.

Ovaj Isus koji je *jedini* naš spas ne može nam biti dân *osim po* Mariji.

Krećući ovom »Stazom«, ući ćemo u Božji plan, slavit ćemo ga našim preobražavanjem u Isusa i uživati ga u blaženstvu koje neće imati kraja i gdje ćemo vječno pjevati:

»Pokazao si mi »stazu« života,
puninu radosti lica svoga,
sebi zdesna, blaženstvo vječno.«
(Ps 16,11)

DODATAK I.

Pregled psihologije prema podacima filozofije

Po svojoj naravnoj biti čovjek je sastavljen od dvije bitnosti međusobno bitno sjedinjene: od *tijela* koje je njegov materijalni dio i od *duše*, duhovnog dijela.

Tijelo

U našem tijelu - kao uostalom u tijelu mnogih životinja - susrećemo sposobnost »spoznavanja« izvanjskog svijeta (da ga vidimo, da ga dodirujemo, itd.) i sposobnost »sklonosti« prema spoznatoj stvari.

»Spoznaja« se vrši *osjetilima*, a »sklonost« *strastima*.

a) OSJETILA su moći sposobne spoznavati *konkretne kvalitete* stvari, kao boju, oblik, itd., te mogu biti *izvanjska ili unutarnja* prema tome da li se osjetni predmet spoznat preko njih nalazi izvan nas ili u nama.

Postoji pet *izvanjskih osjetila*:

- vid koji, pomoću očiju vidi boje (i dakle također oblike i pokret) stvari koje se nalaze izvan nas;
- sluh koji, pomoću ušiju, čuje zvukove;
- njuh koji, pomoću nosa, osjeća mirise;
- okus koji, pomoću jezika, kuša ukusnosti;
- opip koji, pomoću kože, osjeća toplinu (a također i oblike) stvari koje su izvan nas.

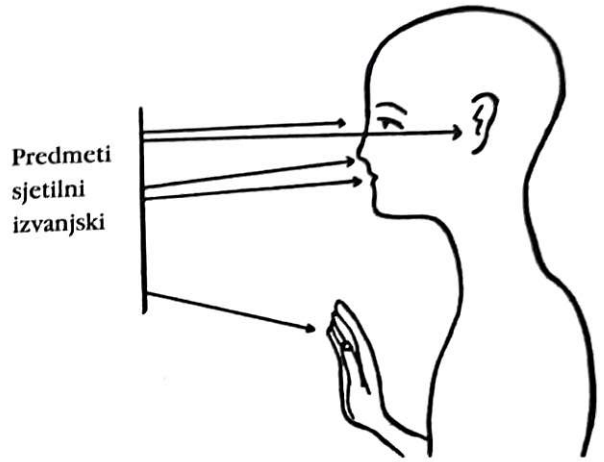

Nutarnja osjetila osjećaju pomoću mozga »osjete« izazvane u nama kroz izvanjska osjetila.

Sv. Ivan od Križa, u svojim se djelima, zaustavlja samo na dva nutarnja osjetila, na »imaginativnoj memoriji« (maštovito-predodžbenom pamćenju) i na »imaginaciji« (mašti ili fantaziji) jer ova dva služe njegovu cilju te ih smatra predstavnicima svih ostalih nutarnjih osjetila.

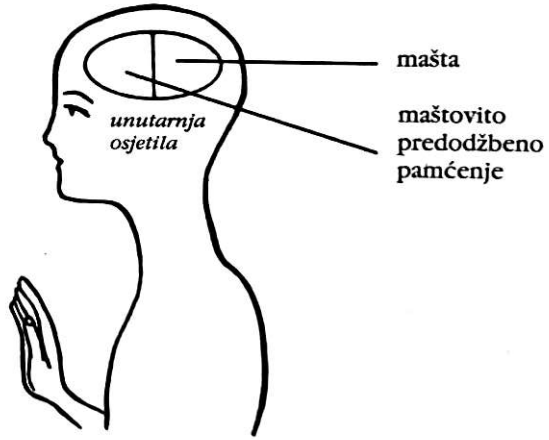

- »Maštovito-predodžbeno pamćenje (memorija) dozvoljava nam da unutar nas »ponovno vidimo« boje, da »ponovno čujemo« muziku, da »ponovno

osjećamo« mirise itd. dok ih oko (tj. organ vanjskog osjetila vida) više ne vidi, uho više ne čuje, itd.

– Mašta nam dozvoljava da unutar nas »sastavljamo« izvjesne slike. Tako, vidjevši prije čovjeka i konja, pomoću mašte možemo ponovno vidjeti ove dvije slike »sastavljene« na način da oblikuju čovjeka s tijelom konja.

b) STRASTI su čini »osjetnih sklonosti« (nazvanih također i »apetitima ›čeznućima‹«) pomoću kojih smo *tjerani* prema onom što se dopada osjetilima (kao dobar miris, lijepa muzika, itd.) i *odbijani* po onom što se ne dopada našim osjetilima (kao loš miris, zaglušujuća buka, itd.).

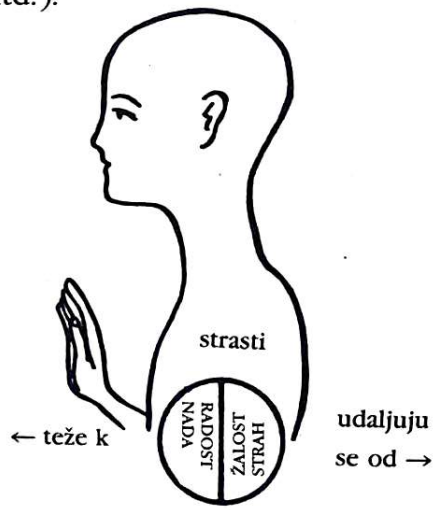

Strasti se otvaraju samo ako su ugodni ili neugodni osjeti u nama prisutni ili posredstvom izvanjskih osjetila ili jer nas na njih podsjećaju nutarnja osjetila.

Od ove činjenice proizlazi vrlo važna posljedica koju naš Svetac temeljito koristi, tako da možemo *zahvaljujući provjeri sjetilnih spoznaja* nadzirati naše strasti.

U svojim djelima, sv. Ivan od Križa spominje samo četiri strasti:

— radost,
— nadu,
— strah,
— žalost.

Ove su mu dovoljne da primjerima ilustrira kako se treba vladati u pogledu drugih strasti (US 13). Zaista njegova namjera nije, da svoje čitaoce poučava psihologiji strasti, već tome kako ih treba provjeravati da bi dovele dušu do savršenog sjedinjenja s Bogom.

Duša

Čovjekova duša, kao i tijelo, obavlja svoje radnje »spoznavanja« i »sklonosti« prema onom što je spoznala.

U svojim djelima, sv. Ivan od Križa opisuje naširoko ove radnje: dvije zabavljene spoznavanjem, *razum i pamćenje*, i treća zabavljena sklonošću prema spoznatim stvarima, *volja*.

a) RAZUM je sposobnost naše duše kadre da spoznaje ne samo stvarne odlike tijela (što čine osjetila), već i *apstraktne* (zamišljene), tj. idealne odlike ovog istog tijela.

Na primjer, ako vidim crvenu ružu, razum od nje apstrahira »ideju crvenog« koju ne zadržava više kao ideju vezanu za ružu, već kao univerzalnu ideju, koja se može primijeniti na sve predmete (ne samo na ružu) koji se slažu jer su crveni, kao rubin, trešnja, vatra.

Kada razum na određen i konkretan predmet primijeni apstraktnu ideju, on donosi jedan *sud*, kao kad na pr. kaže: »trešnja je crvena«, »Petar je dobar«.

Neprekidna i progresivna serija sudova oblikuje *zaključivanje* koje čovjeku omogućuje sve veću spoznaju istine.

Na isti način, razum oblikuje univerzalne ideje »dobrote«, »veličine«, »beskonačnosti«, itd.

b) PAMĆENJE je sposobnost zadržavanja ideja koje je formirao razum. Sv. Ivan od Križa izričito i dugo govori o njemu u koliko je predmet intenzivnog duhovnog rada.

volja

c) VOLJA je sposobnost koja teži prema dobru koje je razum spoznao.

Dijete, koje vidi igračke, želi ih jer ih smatra kao dobro za njega. Jednako i onaj koji treba podnijeti neku operaciju, čak i bolnu, želi ju jer je za njega ozdravljenje veće dobro.

Fundamentalna karakteristika volje jest da je »slobodna«. Svi stičemo iskustva da smo to zaista mi koji odlučujemo nešto učiniti ili ne učiniti, da ovu stvar učinimo radije, nego neku drugu.

Evo zašto smo »odgovorni« za ono što izabiremo.

O onome koji slobodno hoće neku stvar kaže se da »voli« tu stvar; stoga se čin volje također naziva činom »ljubavi«.

BILJEŠKA – *Karakteristike suprotne činima razuma i volje*

1. Dokle god razum spoznajući neku stvar ostaje stvarno odvojen od ove stvari s kojom se sjedinjuje samo nakanski pomoću apstraktne ideje koju ima o njoj, volja, kada ljubi neku stvar, sjedinjuje se ili teži tomu da se sjedini stvarno s ljubljenom stvari.

Radi toga *ljubav teži k sjedinjenju* onoga koji ljubi sa onim koga ljubi.

2. Dok razum spoznajući neku stvar pretvara je u sebe (tj. čini ju sebi sličnom) idealizirajući spoznatu stvar, volja, ljubeći jednu stvar, pretvorena po ljubljenoj stvari postaje joj slična.

Zbog toga se kaže da ljubav onoga koji ljubi čini sličnim ljubljenome, *pretvarajući* ga u sebe.

3. Ove karakteristike ljubavi, koje teže *k sjedinjenju i preobrazbi* onoga koji ljubi u ljubljeni objekt, temeljem su čitave duhovne nauke sv. Ivana od Križa koji ih rigorozno primijenjuje, bilo u realizaciji *otcjepljenja* koje duša mora imati u pogledu stvorenja, bilo u realizaciji njezinog *sjedinjenja* s Bogom.

Tri zakona

Nakon onoga što smo kazali, da bi se dobro razumjela svetoivanska (sanhuanistička) doktrina, izgleda korisnim govoriti o tri zakona prema kojima razne moći (osjetila, strasti, razum, pamćenje i volja) međusobno djeluju kod njihovih konkretnih čina spoznavanja i težnji.

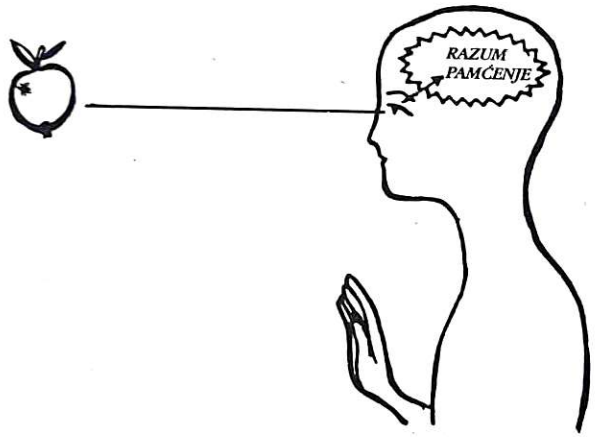

1. zakon: *Ništa ne ulazi u razum, a da najprije ne prođe kroz osjetila.*

Na početku naš je razum kompletno prazan, on je kao »tabula rasa«, ploča na kojoj nema apsolutno ništa. Zaista, sljepac od rođenja nikada neće moći imati ideju o boji, jer nikada nije vidio (osjetilima) neki obojeni predmet. Zato zovemo osjetila »prozorima duše«.

2. zakon: *Ništa se ne može poželjeti, ako se nije najprije spoznalo.*

Zaista:

a) Da bi volja mogla htjeti (tj. ljubiti) neki predmet, potrebno je da joj ga razum predoči. Ako u nekom polju ima blaga, ali za koje ja ne znam, očito je, da ga nikada neću moći htjeti!

U tom smislu se govori da *volja ovisi o razumu.*

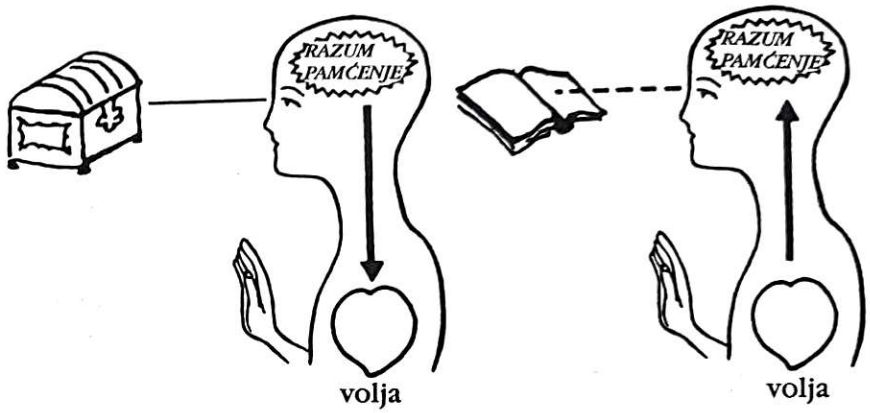

b) S druge strane volja može odlučiti o tome da li da spozna ili ne neku stvar. Ako volja ne primijeni razum u spoznavanju neke stvari (na primjer kod čitanja neke knjige), razum neće moći spoznati ovu stvar.

U tom smislu treba reći da *razum ovisi o volji.*

3. zakon: *Strasti utječu i na razum kao i na volju.*

Kao što to znamo, strasti su slijepe sklonosti koje podstaknute osjetima prate uvijek ili gotovo uvijek čine razuma i volje.

Iz toga proistiću dvije činjenice:

a) Da strasti *vrše svoj utjecaj* tako na čine razuma kao na čine volje.

Pretjerana sklonost hrani može utjecati na razum tjerajući ga da kao bezopasno sudi neko jelo od kojega će nam naprotiv pozliti! Prema tome i volja će biti uvjetovana krivim sudom razuma.

b) Međutim utjecaj strasti *može biti nadziran* od volje. Na koji način? Da se strastima ukloni sjetilni predmet prema kojemu one teže.

Tako kada volja zapovijeda sjetilima da ne gledaju, ne osjećaju, niti da se sjećaju okusa nekog ukusnog jela, strast prestaje, jer joj ne pridolazi sjetilni predmet.

Nadzor volje nad strastima posredan je nadzor, jer se obavlja posredstvom osjeta.

Zaključak: *Prvenstvo volje.*

Iz svega što smo kazali proizlazi da je volja najplemenitija čovječja moć i to s četiri razloga:

- Jer *ju služe* moći spoznaje (osjetila, razum, pamćenje), nudeći joj svoje spoznaje.
- Jer *ju* sve druge moći (podrazumijevajući tu strasti) *slušaju*, čineći što im zapovijedi.
- Jer je ona moć koja *sjedinjuje i preobražava* i koja se može, »informirana« od božanske Ljubavi, uzdići do sjedinjenja s Bogom.
- Jer nas, slobodna, čini kadrima za *odgovorna* odabiranja.

Neprestana briga sv. Ivana od Križa biti će da u nama razvije Ljubav Božju, potičući nas da žrtvujemo sve što bi toj ljubavi moglo biti na smetnju i tražeći od nas da činimo sve što ju može podupirati.

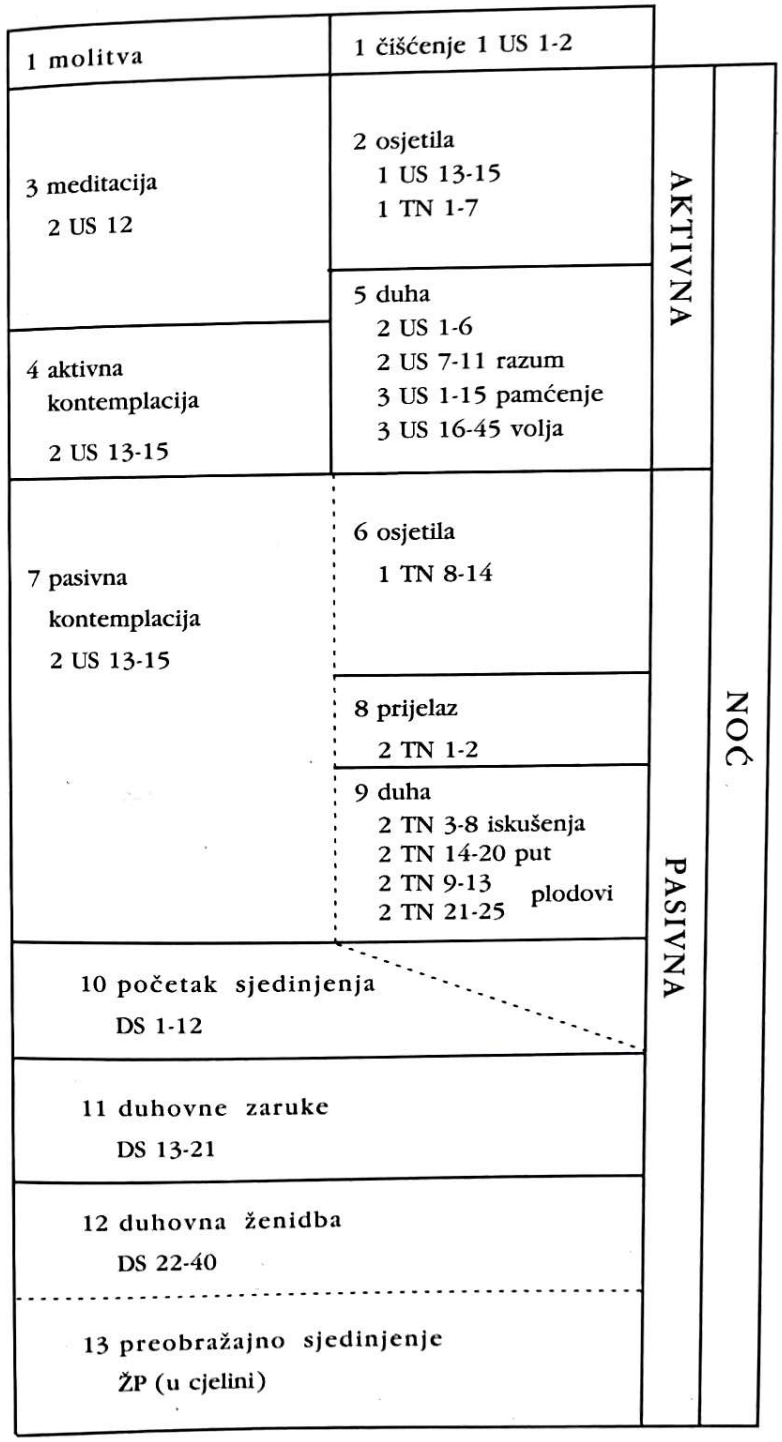

DODATAK II.

Vodič pri čitanju djela svetoga Ivana od Križa

Da bi olakšali *čitanje djela* sv. Ivana od Križa, na drugoj (prijašnjoj) smo strani ponovili već poznat nacrt umetnuvši u nj' podatke o mjestima u knjizi koja odgovaraju raznim stupnjevima njegova učenja. Napomenimo samo ove:

– Za spoznavanje konačnosti koju Svetac preporučuje, čitati ponajprije tri »Prologa«; »Uspona na Goru Karmel«, »Duhovnog spjeva« i »Živog plamena ljubavi«.

– U polju 2 želimo potcrtati važnost US 13 gdje se daju uputstva za aktivno čišćenje osjetila.

– U polju 5 savjetujemo odgoditi za neko drugo vrijeme čitanje poglavlja 2 US 16-32 koje sačinjava pravu raspravu o načinu ponašanja kod izvanrednih pojava kao viđenja, itd. jer u ovom kontekstu ona bi mogla otežati čitanje i obeshrabriti čitaoca.

– Prije nego započnemo s poljem 9, preporučamo čitanje »Mističnih stepenica ljubavi« (2 TN 19-20) koje daju pregled čitavog preostalog puta.

PRIKAZ 3
TKO JE SVETI IVAN OD KRIŽA 5
PREDGOVOR 8
DUHOVNA NAUKA SVETOGA IVANA OD KRIŽA 9
I. Vjera nam otkriva stvarnost 9
II. Sudbina čovjeka: život sjedinjenja s Bogom 10
Kršćanski život
Sinovski život
Trojstveni život
III. Rast Božjega života u nama 12
Život i živost
Tri bogoslovne kreposti
Darovi Duha Svetoga
IV. Udio čovjeka 14
Čišćenje
Molitva
V. Put sjedinjenja: sve i ništa 19
VI. Etape puta 24
Aktivno i pasivno
VII. Polazna točka 27
VIII. Aktivno čišćenje osjetila 28
Početni stupanj
Čišćenje u istinskom smislu i značenju riječi
Konkretne mjere čišćenja
IX. Molitva razmatranja (meditacije) 33
Tri načina moljenja
Kako razmatrati (meditirati)
X. Molitva aktivnog motrenja (aktivne kontemplacije) 36
XI. Aktivno čišćenje duha 37
XII. Pasivna noć osjetila 44
XIII. Pasivno motrenje (Pasivna kontemplacija) 47
XIV. Razdoblje prijelaza 50
XV. Pasivna noć duha 52
XVI. Početak sjedinjenja 57
XVII. Duhovne zaruke 61
XVIII. Duhovna ženidba 66
XIX. Preobražajno sjedinjenje 69
ZAKLJUČAK
Presveta Djevica Marija
(vrhunac Božjeg stvaralaštva) 74
DODATAK I.
Pregled psihologije prema podacima filozofije 78
DODATAK II.
Vodič pri čitanju djela svetoga Ivana od Križa 88

SVETI IVAN OD KRIŽA

Treći i posljednji sin Gonzala de Yepes i Katarine r. Alvarez je Ivan. Rođen 1542. Svjetlo je dana ugledao okružen bijedom i radom. Kuća je siromašna, namještaj jednostavan, hrana oskudna. Mališi se ne mogu nahraniti pšeničnim kruhom, jer se za obiteljskim stolom jede ječmeni, a ni toga nema uvijek dosta.

Malo poslije Ivanova rođenja neka teška bolest, koja traje dvije godine, istroši na posljetku skromne uštede i život Gonzala de Yepes, koji umire do kraja iscrpljen dugotrajnom i teškom patnjom.

Školu završava u Medini del Campo. Radi kao bolničar. Prepoznaje Karmel i postaje Ivan od Križa. Prijatelj teologije, duha i ljudi. Sa Terezijom Velikom daje obnovljeni stil života Karmelu. Piše mudro i prosvijetljeno. Sva njegova djela o kojima je riječ u ovoj knjizi mogu se dobiti na hrvatskom jeziku.

Otac Ivan sigurno nije bio ružan. Premda »nije bio lijep čovjek«, kako kaže Marija od sv. Petra, ipak je općeniti dojam njegovih crta, njegova pogleda i njegova držanja bio privlačan i simpatičan, što se jasno vidi na svim prvotnim slikama. Samo one iz Segovije imaju ponešto tvrđi izraz poradi oštrijih crta. Sve ostale stare slike, i one iz Granade i one iz Ubede, pa i ilustracije u knjizi oca Jeronima od sv. Josipa, odrazuju ljupku blagost njegova lica. Otac Elizej govori o njegovoj »buena fisionomia« – o njegovu »lijepom izgledu«. Otac Ivan Evanđelista, koji je više od devet godina boravio uz njega, kaže da je bio »gracioso exterior«, »ljupke vanjštine«.

Cijenio je nadasve jednostavnost pa je zato izbjegavao svako isticanje svoje poglavarske vlasti. Usred svojih redovnika radio je najniže poslove, kao što su metenje i pranje suđa i podova, i ostavljao bi u blagovaonici svoje poglavarsko mjesto, da zamijeni lektora u čitanju, dok bi drugi mirno dalje jeli. U vrijeme odmora i rekreacije volio je plesti košare od vrbovih šiba, ili oštrim nožićem izrezivati male drvene likove.